

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра англійської мови та методики її викладання

**КОНЦЕПТ *МАТЕРИНСТВО* ТА ЗАСОБИ ЙОГО ВЕРБАЛІЗАЦІЇ В
АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ**

Дипломна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: студентка 2 курсу 251 М групи
Напряму підготовки 014.021 Середня освіта
(Англійська мова та література)*
Чепінога (Матієнко) Вікторія Олександрівна
Керівник: проф. Белехова Л.І.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3-4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТІВ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ	
1.1 Концепт як основне поняття когнітивної лінгвістики.....	5-11
1.2 Поняття концептосфери. Типологія та класи концептів.....	11-18
1.3 Концепт як оперативна одиниця лінгвокультурології.....	19-24
РОЗДІЛ II. ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ МАТЕРИНСТВО В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ	
2.1 Лексичні засоби вираження концепту МАТЕРИНСТВО в романі «Ярмарок марнославства» У. Теккерея.....	24-35
2.1.2 Негативні та нейтральні конотації концепту МАТЕРИНСТВО в романі “Ярмарок марнославства” У. Теккерея.....	35-38
2.2 Лексичні засоби вираження концепту МАТЕРИНСТВО на прикладі роману Дж. Голсуорсі “Сага про Форсайтів (Здається в найм)”.....	38-43
РОЗДІЛ III. ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ МАТЕРИНСТВО У КІНОДИСКУРСІ	
3.1 Засоби вербалізації концепту МАТЕРИНСТВО у кінострічці “Погані матусі”.....	44-49
3.2.1 Концепт МАТЕРИНСТВО у кінокартині “Сім’я швидкоруч”.....	49-51
3.2.2 Вербалізація концепту МАТЕРИНСТВО у драмі “Отроцтво”.....	51-52
3.2.3 Концепт МАТЕРИНСТВО у кінострічці “Леді Бьорд”.....	52-55
3.3 Імплікація концепту МАТЕРИНСТВО у романтичній комедії “Життя як воно є”	56-57
3.4 Концепт МАТЕРИНСТВО у кінострічці “Повернути Бена”.....	58-59
ВИСНОВКИ	59-60
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	61-69

ВСТУП

До середини минулого століття в лінгвістичній науці “концепт” не сприймався як термін, тоді як друга половина ХХ ст ознаменувалися повноправним його функціонуванням у зв'язку зі стрімким розвитком когнітивного напрямку в лінгвістиці, який довів можливість аналізу ментальних структур.

Актуальність цих досліджень підтверджують праці українських і зарубіжних учених – А. Бабушкіна, А. Вежицької, І. Голубовської, С. Жаботинської, В. Жайворонка, В. Карасика, В. Кононенка, О. Кубрякової, Д. Лихачова, В. Маслової, П. Мацьківа, М. Піменової, З. Попової, О. Селіванової, М. Скаб, Ю. Степанова, Й. Стерніна та ін. Загалом у науці склалося два підходи до осмислення цього поняття – лінгвокогнітивний і лінгвокультурологічний [52;53;13;17;83;21;23;33;35].

Наукова дискусія сьогодні триває і навколо визначення концепту як базової одиниці когнітивної лінгвістики та суміжних їй етнолінгвістики й лінгвокультурології.

Актуальність роботи зумовлена антропоцентричною направленістю сучасних лінгвістичних студій художнього тексту та необхідністю системного опису вербалізації концепту МАТЕРИНСТВО у контексті англomовного художнього дискурсу; потребою лінгвокультурного осмислення концепту МАТЕРИНСТВО в художньому дискурсі як ціннісного складника мовної свідомості нації.

Мета роботи полягає в дослідженні особливостей вербалізації концепту МАТЕРИНСТВО в англomовному художньому дискурсі.

Відповідно до поставленої мети, необхідно вирішити такі **завдання**:

- узагальнити сутність поняття “концепт” з різних наукових підходів;
- висвітлити основні теоретичні дослідження концептів крізь призму семантико-когнітивних та лінгвокультурних аспектів;

- виявити мовні засоби вербалізації концепту МАТЕРИНСТВО в англomовному художньому дискурсі;
- виявити засоби вираження концепту МАТЕРИНСТВО в кінодискурсі.

Об’єктом дослідження є концепт МАТЕРИНСТВО в англomовній картині світу.

Предмет становлять засоби вербалізації концепту МАТЕРИНСТВО в англomовному художньому дискурсі.

Матеріалом дослідження слугували художні твори У. Теккерея “Ярмарок марнославства”, Дж. Голсуорсі “Сага про Форсайтів (Здається в найм)”, кінострічки (скрипти) “Погані матусі” Дж. Лукаса, “Сім'я швидкоруч” Ш. Андерса, “Життя як воно є” Г. Берланті, “Повернути Бена” П. Хеджеса, “Леді Бьорд” Г. Гервіг.

Вибір методів дослідження зумовлено метою й завданнями роботи. Серед них використовуємо: контекстуальний метод (для вилучення значущих текстових елементів з художніх творів та текстів кінофільмів в яких репрезентовано концепт МАТЕРИНСТВО); описовий метод (для з’ясування структурно-семантичних характеристик концепту МАТЕРИНСТВО); метод лінгвостилістичного аналізу (для опису мовностилістичних засобів, вживаних для експлікації та імплікації концепту МАТЕРИНСТВО).

Практичне значення праці полягає в тому, що її результати можуть бути використані у лекційних курсах «Стилістика англійської мови», «Інтерпретація художнього тексту», «Література Англії та США».

Апробація

Публікації

Структура та обсяг магістерської роботи складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (101 позиція).

Загальний обсяг дослідження становить 70 сторінок, із них основного тексту - 59 сторінок.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТІВ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

1.1 Концепт як основне поняття когнітивної лінгвістики

На думку С. Воркачова, у ході розвитку лінгвістичної науки, та у процесі переходу від лінгвістики, що вивчає мови, до лінгвістики, що вивчає мову у зв'язку з людською діяльністю, сучасна гуманітарна наука зіткнулася з необхідністю ідентифікації даного явища відповідним терміном для адекватного позначення позначення змістової сторони мовного знаку, в якому функціонально поєдналися б значення психологічної та мовознавчої категорій [36, с. 4-12].

Основне коло лінгвістично релевантних понять обговорюваних у науці у зв'язку із концептуальною діяльністю рефлексованої свідомості було визначено у філософських працях Арістотеля, Т. Гоббса, Дж. Локка, П. Флоренського.

Концептуальний аналіз мислення і мовлення, розпочатий видатними філософами – Л. Вигінштейном, Г. Х. фон Вригом, М. Гадамером, М. Хайдеггером та іншими, став одним із передових у лінгвістичних дослідженнях, які були зверненні до проблеми створення цілісної концепції співвідношення мови і мислення, способів вираження в мові позамовної дійсності, знань про світ, законів організації мовної картини світу.

Розробку питань концептуальної структури та теорію концептів вивчали такі зарубіжні вчені як М. Барсалоу, Р. Джекендоффу, Дж. Фодору, Г. Фреге, К. Шварцу, М. Бірвішу.

У 50-90 рр. ХХ ст. цю проблему активно обговорювали філософи Л. Брутян, Г. Брутян, Р. Павіленіс та інші, які однозначно відстоюють позицію, що за відмінністю між мовною і концептуальною картиною світу стоїть проблема поняття значення і концепту.

Згідно теорії Р. Павіленіса, концептуальна система виступає як система поглядів і знань про світ, яка відображає життєвий досвід людини, причому як

на домовному так і на мовному рівні, але не ототожнений з будь-якою лінгвістичною сутністю.

Слідом за Кубряковою О., складниками системи концептів розглядаються окремі сигнали, або концепти, які сформовані у процесі пізнання світу і відбивають інформацію про цей світ. На думку вченої, людина в першу чергу знайомиться зі світом, а потім вже з мовою. Людина ототожнює об'єкти свого пізнання, згодом починає їх розрізняти. Кожен індивід засвоює нову інформацію на основі тієї, якою він вже володіє. Створена таким чином система про світ і є концептуальною системою понять кожної людини. Відповідно до цього підходу, побудова такої системи відбулася ще у домовні часи пращурів. [52, с. 91].

На думку В. Постовалової, сучасній мовознавчій науці не вистачає методичного аналізу для виявлення подібності чи – не вистачає “узагальненої лінгвістичної перспективи – аналізу, здатного точно і методично грамотно виявити подібність і відмінність між концептами, що вербалізовані у різних мовах і нерідко тотожні” [72, с.8].

Елементи картини світу, вербалізовані у мовній формі, реалізують своє значення через семантичний аналіз, що включає методологічний прийом теорії прототипів, семантичних примітивів; метод поелементного поділу змісту концептів; прийом опису слів концептів, які відображають суму текстуальних тлумачень змісту.

Питання визначення узагальненої одиниці мовної картини світу мистецької особистості продовжує розроблятися у сучасній науці у зв'язку із вивченням принципів реконструкції світорозуміння художника слова й експлікації концептуального змісту.

Питання визначення терміну “концепт” розглядалося іще в праці С. Аскольдова-Алексєєва “Концепт і слово”, виданій у 1928 році. У цій роботі концепт називається “мисленневим утворенням, яке заміщає нам у процесі мислення незліченну множину предметів одного і того ж роду” [32, с. 30]. У поданому трактуванні концепт ототожнюється з поняттям.

Дослідження в мовознавстві 90-х років ХХ століття спричинили появу номінативних одиниць, спільним для яких було прагнення показати специфіку представлення мовних знань. У конкурентній боротьбі зіткнулися такі терміни як: "концепт", "лінгвокультурема", "міфологема", "логоепістема". Але стає зрозумілим, що найбільш часто вживаним виявилось поняття "концепт" [32, с. 5]. Воно стало основним поняттям у когнітивній лінгвістиці [33, с. 260].

Уперше цей термін було вжито російським філософом С. Аскольдовим-Алексєєвим у 1928 р. Він вважав концепти ембріонами мисленневих операцій. Людина, яка вимовляє слова розуміє їх по-своєму, то це значить, що той, хто це розуміє, здійснює деякий миттєвий акт мисленневої операції [32, с. 292].

Грунтуючись на своїх положення академік зауважував, що концепт є значно ширшим за лексичне значення слова. Проте вчений витлумачив концепт і як загальне родове поняття щодо конкретних видових понять одного класу, на його думку "концепт – це мисленнєве утворення, яке в процесі думки замінює невизначену множину предметів, дій, мисленневих функцій одного й того ж роду" [32, с. 279].

Згідно положення О. Кубрякової, концепт - лінгвокогнітивне явище, "ментальний або психічний ресурс людської свідомості, що відображає наш життєвий досвід та знання; оперативна змістова одиниця пам'яті, лексикону ментальності, системи концептів та мови мозку (*lingua mentalis*), всього навколишнього світу, відображеного у людській психіці" [50, с. 90-93]. Одні концепти прив'язані до мови, інші представлені у психіці особливими ментальними репрезентаціями – образами, зображеннями, схемами та ін. [50, 90–93]. Коли одна абстракція пояснюється через іншу, таке трактування можна вважати досить нечітким.

Досить багато робіт було присвячено проблемам концептології, включаючи інтерпретацію поняття "концепт". Слідом за С. Шишкіною – це спроба поділити досвід, який зберігся у пам'яті людини, на базові фрагменти. Спільним у розумінні концепту є те, що він сприймається як комплексне,

багатовимірне соціопсихічне утворення, яке співвідноситься як з колективною, так і з індивідуальною свідомістю [92, с. 9].

У філософському енциклопедичному словнику концепт трактується як одна з логічних форм мислення на протилежність судженню та висновку, які складаються з понять. Між собою розділяються повсякденні понятті та логічні. Відзначається, що у мисленні народу, або окремо взятої людини поняття утворюються шляхом обробки суттєвих властивостей предмету, а не сприйняття та об'єднання притаманних групі предметів однакових ознак [85, с. 354].

Базуючись на положенні Лихачова Д., концепт, коли виконує функцію заміщення, не виникає безпосередньо зі значення слова, а виступає у результаті зіткнення словникового значення з особистим досвідом людини. І залежно від того, наскільки великий цей досвід, тим більше буде потенції концепту. Концепт певним чином розширює значення слова, тим самим залишаючи можливості для фантазії, домислювання, та для емоційності [58, с. 281–282]. Сукупність таких концептів, утворюють так звану концептосферу, в якій зосереджена уся культура нації [58, с. 282].

У контексті нашої роботи ґрунтуємося на положенні А. Вежбицької, що «концепт – це об'єкт зі світу “Ідеальне”, який має і відображає культурні уявлення людини про світ “Дійсність”» [35, с. 122]. Оскільки концепти є інструментами пізнання світу, то описувати їх слід за допомогою засобів мови у вигляді пояснювальної конструкції. Такий підхід до вивчення концептів можна назвати логікопонятійним.

Слідом за А. Бабушкіним визначаємо концепт як змістову одиницю колективної свідомості, котра зберігається в національній пам'яті носія мови у вербальному вигляді ментальної репрезентації, що визначає, як речі пов'язані між собою і як вони категоризуються [33, с. 90].

В. Карасик тлумачить концепт як багатовимірне смислове утворення і виділяє в ньому ціннісний, поняттєвий та образний складники [47, с. 111–115].

В основу нашого дослідження беремо припущення фундаторів когнітивної лінгвістики [25, с. 15; 21, с. 6; 29, с. 48], що мова - це інструмент для організації і категоризації всього, що нас оточує, а також слугує засобом передачі інформації, за допомогою якого представники різних культурних спільнот отримують, акумулюють та актуалізують знання і новий досвід про навколишній світ. А значить, слова та фразеологічні одиниці (далі – ФО) мають розглядатися не як ізольовані феномени, а у світлі тісної взаємодії мови, когніції та колективного знання культурної спільноти [9-; 14; 18; 24; 30; 31; 32].

Тому когнітивісти, зокрема Г. Палмер [96, с. 85], виступають проти винесення культурного аспекту за межі лінгвістичного аналізу, оскільки в такий спосіб втрачається важлива інформація щодо категоризації та вербалізації досвіду людини.

Відповідно, слова певної мови є засобами передачі інформації в соціокультурній спільноті домінантних уявлень про позитивно чи негативно марковані якості, настанови та дії (вчинки), тому як давні, так і сучасні уявлення щодо правил поведження у соціумі відображаються у словниковому складі мови.

Й. Стернін виокремлює в структурі концепту три компоненти: активний шар, пасивний шар і внутрішню форму. Активний шар є основною концептуальною ознакою, яка відома кожному культурному носієві і є значущою для нього. Пасивний шар являє собою додаткові ознаки, які актуальні для окремих представників тієї чи іншої групи мовної культури. Внутрішня форма концепту, на відміну від попередніх двох компонентів, відкривається лише фахівцям, а для звичайних носіїв мовної культури вона існує опосередковано, як основа, на якій виникли і тримаються інші шари значень [85, с. 3].

Й. Стернін зображує структуру концепту у вигляді кола, у центрі якого міститься ядро концепту - основне поняття, а на периферії знаходиться все те, що надбано культурою, традиціями, колективним і особистим досвідом [83, с. 113].

Питання природи, типології та функціонування концептів є надзвичайно важливими для сучасного мовознавства. Висвітлення проблеми концептології в

лінгвістичних колах свідчить, що вчені поступово відмовляються від вузького, поняттєво-дефініційного, розуміння терміна «концепт». Водночас існують значні розбіжності в тлумаченні терміну.

Внаслідок цього на сьогодні сформувалася низка напрямків концептного аналізу: онтологічний (когнітивного) [68; 66], логічний [13; 21], лінгвокультурологічний [67; 43; 53], психолінгвістичний [49], семантико-психологічний [41; 52], та дискурсивний [36; 86]. Згадані напрями успішно застосовуються у межах трьох основних підходів:

- 1) лінгвокогнітивний;
- 2) психолінгвістичний;
- 3) лінгвокультурологічний.

Спираючись на базові принципи лінгвокогнітивного підходу, які були сформовані академіком Ліхачовим [58], основною функцією концепту вважається заміщення властивості предмета в індивідуальній свідомості. Тут концепт розуміється як “потенційне значення” та як «відлуння попереднього досвіду людини» [58, с. 283–285]; він є одиницею «ментального або психічного ресурсу нашої свідомості та інформаційної структури, яка відображає знання й досвід людини; оперативна змістова одиниця пам’яті, лексикону ментальності, концептної системи мови та мови мозку всього навколишнього світу, відображеного в людській психіці» [58, с. 90]. А значить, у цьому підході у центрі уваги знаходиться свідомість людини, оскільки концепт є глобальною одиницею розумової діяльності, яка належить свідомості [58, с. 97].

Беручи до уваги наукові праці мовознавців, які працюють у руслі лінгвокогнітивного підходу, визначаємо концепт базовою аксіоматичною категорією, що не визначається і сприймається інтуїтивно. У цьому сенсі концепт є гіперонімом до поняття, уявлення, схеми, фрейма, сценарія, гештальта тощо [76, с. 19–27; 68, с. 24–26; 65, с. 72–74].

Отже, у розумінні лінгвокогнітологів концепт як операційна розумова одиниця являє собою спосіб і результат квантифікації та категоризації знання, бо його об’єктом є ментальні сутності ознакового характеру, утворення яких

значною мірою визначається формою абстрагування. На сьогодні поняття “концепт” відноситься до нечітко визначених категорій лінгвістики, оскільки сам термін "концепт" є відносно новим і не має його однозначної дефініції. Згідно з лінгвістичним енциклопедичним словником "поняття (концепт) – явище того ж порядку, що і значення слова, але розглядається в іншій системі зв'язків; значення – в системі мови, поняття – в системі логічних відношень та форм, що досліджуються як в мовознавстві, так і в логіці" [83, с. 617].

1.2 Поняття концептосфери. Типологія концептів

Сукупність концептів складають концептосферу, під якою розуміють множинність концептів, що існують у свідомості індивіда. Багатство концептосфери мови залежить від багатства культури, фольклору, літератури, науки, образотворчого мистецтва, історичного досвіду, та релігії нації. Національна концептосфера складається з індивідуального, групового, класових, національного та універсального концептів, які передають загальнолюдські цінності. Семантичний простір цієї мови створюється усією сукупністю значень, що передається мовним знаками певної мови. Семантичний простір мови та концептосфера однорідні за своєю природою, вони є ментальними сутностями. Мовне значення закріплено за мовним знаком, в цьому і є основна різниця між мовним значенням та концептом [10, с. 45].

Академік Д. Ліхачов був першим, хто ввів термін «концептосфера». Слідом за Д. Ліхачовим даємо визначення концептосфери як сукупності концептів, що належить спільному ментальному просторові носіїв конкретної мови [58, с. 276].

В. Маслова порівнює концептосферу з мозаїкою, з якої складається, як з окремих частинок, полотно світосприйняття носія мови [62, с. 89].

Академік С. Воркачов, визначає концептосферу як цілісний і структурований семантичний простір [39, с. 70].

Національну концептосферу можуть утворювати сукупності індивідуальних, групових, класових, національних та універсальних концептів,

тобто концептів, які мають загальнолюдську цінність. Зазвичай термін «концептосфера» уживається у сполучі з лексемами, що відсилають до понять – національність і народ.

У ході нашого дослідження беремо до уваги праці З. Попової і А. Стерніна, в яких вони досліджують питання національної концептосфери, концептосфери народу, групи людей чи окремої людини, про концептосферу як упорядковану сукупність концептів народу, інформаційну базу мислення [63, с. 142]. Ці дослідники називають концептосферу сферою мислення, яка складається з концептів, що існують у вигляді мисленнєвих зображень, схем, понять, які дають узагальнення різноманітним ознакам навколишнього світу [63, с. 60], тобто концептосфері належать також і когнітивні класифікатори, що формують організацію концептосфери.

Так, Ю. Прохоров вважає, що приналежність до певної культури визначається наявністю базового стереотипного ядра знань, повторюваного в процесах соціалізації індивідуумів в даному суспільстві, і досить стереотипного (на рівні етнічної культури, а не особистості) вибору елементів периферії. Можна казати також про існування групових концептосфер (професійна, вікова, гендерна і т. д.). Всі ці концептосфери представляють інтерес для когнітивної лінгвістики, оскільки можна зіставляти різні види груп концептосфери та порівнювати їх [75, с. 50].

Таким чином, концептосфера – це упорядкована сукупність концептів народу, інформаційна база мислення. Концептосфера – сутність ментальна (розумова), неспостережувана. Сучасні наукові дослідження підтверджують реальність існування концептів, а саме реальність мислення, яка не спирається на слова (невербальне мислення).

За комунікативно-прагматичними аспектами А. Приходько поділяє концепти на:

- 1) регулятивні (регулюють поведінку в соціумі);
- 2) нерегулятивні (не несуть в собі прескриптивних інтенцій).

У межах наведених типів виокремлюються:

1) логіко-філософські (вони можуть бути (1) категоріальні та (2) теософські

;

2) морально-етичні (описують моральні цінності та поведінку у соціумі).

Незважаючи на свою універсальність, морально-етичні концепти можуть мати індивідуально-суб'єктивне й, відповідно, національно-специфічне втілення;

3) телеономні (несуть у собі духовні смисли і цінності, найвищий моральний ідеал); вони поділяються на (1) власне телеономні (напр., ЗДОРОВ'Я, ПРАВДА) та (2) емоційно-телеономні (напр., РАДІСТЬ, ЛЮБОВ);

4) антропоморфні (серед них розрізняють (1) емоційні, (2) фізіологічні, (3) біовітальні, (4) сімейні, (5) біосоціальні, (6) етноантропоморфні та (7) етносоціономні концепти);

5) етно-психо-культурні концепти (до них належать (1) артефактні, (2) ритуальні, (3) конфесійні, (4) артефактні/реїстичні (іконічні), (5) концепти-символи та (6) міфологічні концепти) [74, с. 35].

Згідно вчення Й. Стерніна, виокремлюємо триструктурні типи концептів: однорівневий, багаторівневий і сегментний.

Однорівневі концепти складаються лише з чуттєвого ядра, фактично – одного базового шару. Таку структуру, на думку академіка, мають багато концептів у свідомості дитини.

Багаторівневі концепти містять у собі, як правило, декілька когнітивних шарів, які різняться за ступенем абстракції, яка відображена в них, і послідовно нашаровуються на базову основу [76, с. 135].

Згідно концепції Ю. Степанова, концепти не тільки багат шарові за своєю будовою, а й різні шари концептосфери формуються як результат культурного життя різних епох [83, с. 603].

Термін “концепт” досить поширений і має багатий ряд синонімів: “концепти універсалії” (М. Алефіренко), “семантичні примітиви” (А. Вежбицька), “фундаментальні загальнолюдські концепти» (І. Мещаніков).

Універсальні концепти відносяться до базової когнітивної категорії і тому відображають єдиний для всіх когнітивний процес [18, с. 52], або це «мегаконцепти, співвідносні із структурами відповідних універсалій» [5, 134].

Етнокультурні концепти – «специфічні константи соціуму, які характеризують національні культури і мови [32, с. 67] або ментальні одиниці, виражені «словом, за яким стоїть не лише реалія, а образ і символ що постають у тому чи іншому етнокультурному просторі» [23, с. 31] – деякі науковці називають унікальними, бо «відображають соціально-психічне світобачення, представлене різкими емотивними співтовариствами» [28, с. 70].

Існування універсальних концептів сприяє взаєморозумінню між національними спільнотами. Але це не заперечує наявності етнокультурних концептів, які описують культуру окремої нації.

Академік С. Аскольдов класифікував концепти на пізнавальні і художні. Різниця між ними представлена у невизначені можливостей: « концептах знання підпорядковуються або вимогам відповідності реальній дійсності, або законам логіки. Зв'язок елементів художнього концепту базується на абстракції невластивій логіці і реальній прагматиці, художній асоціативності» [32, с. 125].

Продовжуючи вчення С. Аскольдова, В. Маслова визначає основні ознаки художнього концепту, які не є характерними для пізнавального процесу: асоціативність, розкриття образів та різних емотивних смислів тяжіння до образів, здатність включати їх у себе [61, с. 134-135]. Водночас, дослідниця вказує на три групи концептів культури:

- 1) «космічна», універсальні категорії культури («час», «рух»);
- 2) соціальна та культурна («свобода», «право»);
- 3) національна («воля», «доля»), які є різними для різних націй [61, с. 50-51].

У своїй праці “Поняття “концепт” в лінгвістичних дослідженнях” З. Попова та І.Стернін поділяють концепти за характером концептуалізованої інформації на:

1) уявлення – типові чуттєво-наочні образи предметів чи явищ. Ці концепти об'єднуються в мові за допомогою лексичних одиниць конкретної семантики. Уявлення статичні і є відображенням сукупності суттєвих ознак певного предмета чи явища;

2) схеми – концепт, представлений типовою контурною схемою. Це гіперонім з послабленим образом;

3) поняття – концепт, який складається із суцільних, істотних ознак предмета чи явища, що є результатом їх раціонального відтворення та осмислення. Наприклад: трикутник – геометрична фігура, яка складається з трьох точок і трьох відрізків, що їх сполучають. Поняття вербалізується термінологічною лексикою, а також лексемами раціональної семантики типу клієнт, відповідач, суддя. Воно формується у мисленні як відображення наукової та виробничої сфер дійсності (термінологія);

4) фрейм – мультикомпонентний концепт, містке уявлення, певна сполучення типових знань про предмет чи явище. Прикладами фреймів є: ресторан, кіно, лікарня;

5) сценарій (скрипт) – стандартні епізоди з ознаками руху, розвитку.

Фактично це фрейми, які розвиваються у просторі у вигляді часткових епізодів, етапів, елементів. Наприклад: перукарня – це фрейм, а відвідування перукарні, реконструкція і т. ін. – сценарій;

б) гештальт – сукупна функційна мисленнєва структура, яка приводить у порядок поодинокі явища у осягненні. Гештальт – образ, який об'єднує діяльні і статистичні аспекти віддзеркаленого об'єкта чи явища [63, с. 78- 86].

Українським лінгвістом В. Іващенко була запропонована типологія, яка, беручи до уваги такий параметр, як «локалізація у конкретній сфері людської свідомості», вважає, що доцільно розділити концепти на: наукові, ненаукові, логічні, науково-логічні, філософські, історіософічні, моральні, художні, оноματοпоетичні, естетичні, міфологічні, наївно-побутові, політичні, суспільно-політичні, лінгвістичні тощо [8, с. 392-393].

Загалом, як стверджує В. Іващенко, класифікація концептів може реалізовуватися за різними ознаками, але основними є: походження, статусний вияв ментальності щодо форми й змісту відображення, параметри ментального простору, компонентний зміст, характер об'єкта суб'єкта відображення, способи відображення реальності та критерії цінності в культурі [8, с. 61].

В основу своєї типології дослідниця бере функційні концептосфери – наївно-побутову, художню і наукову, і відповідно до них описує три основні групи концептів.

Загальновідомим є розподіл концептів, запропонований Г. Слишкіним. Він розділяє концепти на шість основних типів:

- 1) індивідуальний;
- 2) мікрогруповий (сім'я, друзі),
- 3) макрогруповий (соціальні),
- 4) національний;
- 5) цивілізаційний;
- 6) загальнолюдський [79, с. 25].

У нинішній лінгвістичній науці, беручи за основу праці Ю. Степанова, Н. Арутюнової, О. Кубрякової, З. Попової, І. Стерніна, О. Бабушкіна й ін. утворилася типологія концептів, яка за своїм змістовим наповненням набула такого вигляду:

- а) концепт-уявлення (мисленнєва картинка);
- б) схема;
- в) фрейм;
- г) сценарій;
- д) конструкт;
- е) інсайт;
- є) гештальт.

За мовною репрезентацією виділяються:

- а) рамкові концепти;
- б) концепти дії.

За рівнем інтеграції семантичних компонентів:

- а) суперконцепти;
- б) макроконцепти;
- в) базові концепти;
- г) мікроконцепти.

За роллю концепту у структурі мовного значення:

- а) концепти-класифікатори;
- б) інтеграційні концепти;
- в) концепти-усунення.

Класифікація схеми концептів, яка була запропонована

Ж. Краснобаєвою-Чорною, містить три основні компоненти:

1) за історико-культурологічним параметром виокремлені світові та національні концепти;

2) за ціннісно-соціологічним параметром: а) матеріальні; б) духовні (пізнавальні, інтелектуальні, моральні, філософські, правові, релігійні); в) політичні, екологічні, економічні;

3) за когнітологічним параметром:

а) генетичний параметр (первинний, вторинний);

б) структурний параметр (простий, складний; мікро-, макроконцепт);

в) семантичний параметр (концепт-мінімум, концепт-максимум, енциклопедичний додаток)[13, с. 67–92].

На думку Ж. Краснобаєвої-Чорної, можлива й інша класифікація концептів:

1) за соціолінгвістичним параметром: етнокультурний, соціокультурний, індивідуально-культурний;

2) за лінгвокультурологічним: рамковий або зі щільним ядром;

3) за гносеологічним: повсякденний або науковий; за естетичним параметром: науковий або художній [13, с. 67-69].

Концепти буття, часу, дії, стану, кількості і т.ін., будучи основними універсальними, в яких здійснюється подійно-динамічна репрезентація світу, створюють основу мовних категорій.

Концепти базового рівня займають проміжне становище в ієрархії від загального до конкретного. Це рівень, на якому загальні обриси складників категорії сприймаються як подібні.

Назви понять базового рівня, як правило, найкоротші, найпоширеніші й конкретно нейтральні (напр. кішка, собака, птах), які історично виникли раніше від інших у лексиконі конкретних мов. На відміну від концептів, макроконцепти є глобальними, масштабними сутностями, оскільки їм властива величезна систематизувальна сила [83, с. 603–605].

Макроконцепти на зразок “жити”, “працювати”, “рухатися”, “розмовляти” слугують для виявлення й систематизації великих ієрархічно організованих груп лексики. Макроконцепт може піддаватися численним семантичним уточненням і різноаспектній конкретизації. Концептуальні перетворення й розгортання вихідного глобального поняття фіксуються у блоках лексем різного обсягу, які наперед визначають багатоступеневу будову функціонально-семантичної сфери, що наочно представлено в функціонально-когнітивному словнику [83, с. 603–612].

Термін “суперконцепт” («мегаконцепт») орієнтований на функціонально-комунікативний потенціал глобальної ментальної одиниці та проявляється у цілісному утворенні з широким значенням, що виступає базою мовної картини світу.

Отже, вчені постійно намагаються створити загальну типологію концептів та систематизувати її. Однак у лінгвістиці немає єдиної класифікації концептів, на яку можна було б орієнтуватися. Крім того, слід зауважити, що для культурно-специфічних концептів завжди існує загроза неспівпадання між рівнями їх смислів у різних носіїв мови [33, с. 44-45].

1.3 Концепт як оперативна одиниця лінгвокультурології

Концепт став однією із найважливіших оперативних одиниць лінгвокультурології, що вивчався плеядою вітчизняних й закордонних науковців (В. Карасиком, С. Воркачовим, М. Голованівською, А. Вежицькою, Дж. Лакоффом) [35, 36, 46, 53, 101, 102].

Об'єктом лінгвокультурологічної науки є продукти ціннісно--сміслового пізнання, мир суб'єктивних образів, сенсів і цінностей, що відтворюються мовними особистостями, а точніше, їх смисловими настановами. При зосередженні смислових настановок на конкретному предметі чи явищі цей об'єкт дійсності набуває для цієї людини смислу, стає мотивом для діяльності. Складовою частиною ціннісно--сміслового простору людини є ціннісно-символічна інтуїція, що відповідає за символічне сприйняття й розуміння фундаментальних естетичних і етичних цінностей. Саме завдяки ціннісно-символічній інтуїції чуттєво сприйнятий образ перетворюється на засіб для адекватної й переконливої передачі ідеального смислу [29, с. 28].

Саме в цій царині концептологічних студій і сформувалося поняття «лінгвокультурний концепт» та, відповідно, лінгвокультурний підхід до вивчення концепту, базові принципи якого окреслені В. Карасиком.

Лінгвіст В.Карасиком вважав, що основою лінгвокультурології є культурний концепт як «багатовимірне смислове утворення, а сам лінгвокультурний підхід до розуміння концепту полягає в тому, що концепт визнається базовою одиницею мови, «її концентратом» [47, с. 95–114].

С. Іванова зазначає, що духовні цінності виражаються символами культури (мовою, літературними текстами, творами мистецтва, продуктами матеріальної культури), що підлягають “розпредмечуванню” людською свідомістю [43, с. 164].

Так, на думку М. Бердяєва, поза національністю, що розуміється як індивідуальне буття, неможливе існування людства. І саме через національну особливість кожен індивід входить в людство як національна людина. Це певною мірою інтегрує з твердженням Д. Віко, що кожній мові притаманний свій "геній",

зумовлений історією конкретної нації, та з положенням фон Гумбольдта, що "дух мови – дух нації" [43, с. 168].

В.

Проте, виникає різниця у визначеннях лінгвокультурного концепту, оскільки при вивченні останнього увага науковців концентрується у більшості випадків на:

- 1) етимологічних, історичних та культурологічних даних [32];
- 2) ціннісному орієнтирі, зафіксованому у концепті [12; 56];
- 3) асоціативному зв'язку концепту [31];
- 4) етнокультурній специфіці концепту [8].

Не беручи до уваги це, у більшості науковців-лінгвокультурологів збігається зміст ознаки концепту:

- 1) ідеальність (концепт є структурою свідомості);
- 2) неоднорідність концептів (знання про світ є надзвичайно різноманітними);
- 3) здатність переходу в різні сфери (живопис, релігія, театр, наука тощо);
- 4) специфіка, що зумовлена належністю концептоносія до декількох соціальних груп;
- 5) гетерогенна будова, відокремлення в структурі концепту декількох шарів, граней, аспектів тощо.

Ці ознаки є водночас і критеріями для відокремлення концепту з системи понять, значущими серед яких ще слід назвати такі [5, с. 11–12]:

- 1) внутрішня поділеність лінгвоконцепту як наслідок багатовимірності його семантичного змісту;
- 2) здатність викликати співпереживання;
- 3) семантична ущільненість (репрезентація синонімами, тематичними рядами й полями, фольклором, символами-синонімами);
- 4) орієнтир на план вираження (включення імені концепту в асоціативні парадигматичні й синтагматичні зв'язки, що склалися в лексичній системі мови).

Стосовно класифікації типів лінгвокультурних концептів, то тут найдетальнішу типологізацію, на наш погляд, запропонував український мовознавець А. Приходько [74, с. 54], який зі структурно-семантичної точки зору розрізняє:

1) параметричний концепт (мовні одиниці, які об'єктивують такі концепти, містять семантику кількісних / якісних показників);

2) непараметричний (до останніх важко застосувати критерії міри).

З аспекту когнітивної семантики цей дослідник диференціює такі концепти:

1) універсальні (вони відомі всьому людству й репрезентовані в різних мовах);

2) специфічні (ці концепти функціонують у межах певної сфери діяльності).

При лінгвокультурологічному (народно-етнографічному) підході [1; 5; 8; 14; 20; 22; 32] у центрі уваги знаходиться культурний складник концепту, тобто «концепт – це одиниця народного знання / свідомості (спрямована на вищі духовні цінності), яка має мовне вираження і позначена етнокультурною особливістю» [5, с. 33].

Дещо по-іншому підходить до цього питання М. Шварц, яка вважає що концептний шар природної мови складається з двох сфер:

1) концептів-категорій (передають інформацію про класи об'єктів, наприклад аристотелівські категорій КІЛЬКІСТЬ, ЯКІСТЬ, ПРОСТІР, ЧАС);

2) концептів-символів, або ідіоконцептів (представляють національно значущі образи в ментальному тезаурусі людини) [98, с. 154].

Наприклад, Ю. Степанов називає концепт згустком культури у свідомості людини; те, у вигляді чого культура входить у ментальний світ індивіда. І з іншої сторони, – це те, через що звичайна людина не є творцем культурних цінностей, адже сама входить у культуру, і в окремих випадках впливає на неї» [83, с. 605].

На думку дослідника, до концепту входить усе, що складає поняття, а

також те, що і робить його фактом культури – етимологія, стиснута до основних ознак змісту, історія, сучасні асоціації, оцінки тощо [83, с. 603].

Варто відмітити, що найпоспідовніше науковці підтримують розуміння концепту в дефініційній моделі як етнокультурне утворення (етноконцепт)".

Грунтуючись на положенні А. Приходька “ національна культура відіграє роль у житті соціуму та відображає уявлення про те, що концепт є точкою перетину між світом культурним і світом індивідуальних сенсів" [21, с. 217].

Як правило, науковці поєднують в одній дефініції мінімум дві ознаки і взагалі говориться про багатосаровість концепту, принаймні про його "двоїсту сутність – ментальну і психічну" [21, с. 110].

Зрештою, дослідники використовують кілька ознак концепту, провідною з яких визнається певне ідеальне начало (знання, інформація, психіка, ментальність), що встановлює зв'язок між мовою і національним світосприйняттям. Науковці підкреслюють, що концепт має бути "забарвленим поняттям с етнічною специфікою та з етнопсихологічною надбудовою" [24].

Лінгвокультурологічне та етнолінгвістичне визначення поняття концепту створюють наступні аспекти для його вивчення, як :

- 1) етноцентричний (концепт як знак, "згусток", ключове слово культури, культурна домінанта, національно-культурний стереотип тощо);
- 2) антропоцентричний (концепт як потенція);
- 3) аксіологічний (концепт як цінність);
- 4) концепція смислової організації структури знань (концепт як символ);
- 5) ідеї заступання та посередництва (концепт як заступник реалії або поняття, посередник).

Базуючись на лінгвокультурологічних дослідженнях, філологи розглядають концепти у широкому й вузькому значенні і розмежовують терміни «когнітивний концепт» і «лінгвокультурний концепт». Оскільки науковці вважають концепт одиницею когнітивної лінгвістики, багато дослідників не зосереджуються на даному аспекті. Тому що «когнітивна лінгвістика оперує не мовними елементами (це поняття структурної лінгвістики), що є провідниками

найрізноманітнішої інформації, повністю або частково матеріалізованими у мові, для називання яких закріпився термін концепти» [73,с. 153].

Однак питання класифікації лінгвокультурних концептів часто піднімається в наукових роботах наступних учених, С. Воркачова, Ю. Степанова, А. Вежбицької, В. Карасика, Г. Слишкіна та інших [35; 44; 45; 46; 78; 79; 80;].

Оскільки лінгвокультурні концепти можна тлумачити як певні абстракції ментальності, С. Воркачов класифікує:

1) концепти-автохтони, які є абстрактними значеннями своїх конкретних мовних реалій і характеризуються етно-культурологічними семами;

2) протоконцепти – «універсальні концепти» – абстраговані від мовних реалій, ментальні одиниці;

3) метафізичні (з великим ступенем абстракції та потенційні концепти – ментальні структури без відповідного лексичного значення, що не є ціннісно значущими для мовної спільноти [38, с. 18-23].

У лінгвістичному, логічному, філософському осмисленні поняття "концепт" можна виділити кілька напрямів, які збігаються з окремими етапами його онтологічного пізнання, а саме:

1) наївний, або символічно-метафоричний (концепт як неусвідомлена універсалія, смислообраз);

2) концептуалістський (концепт як раціонально осмислена універсалія, узагальнена категорійна форма, категорійне поняття, або поняттєва категорія);

3) метафізичний (концепт як статичний об'єкт);

4) діалектичний (концепт як форма думки, динамічний об'єкт);

5) етнокультурний (концепт як наївно-мовне уявлення, примітив, універсалія культури);

6) логічний / аналітичний (концепт як логічна категорія);

7) структуралістський (концепт як категорія моделі світу, ціннісно-смісловий універсалій);

8) епістеміологічний (концепт як знання, епістема);

9) постструктуралістський (концепт як фрагментарна цілісність) [37, с. 173].

Класифікація наукових напрямів осмислення поняття "концепт" та лінгвокультурологічний аналіз терміну "концепт" є необхідним для усвідомлення сутності феномена концепту як ментального утворення мовлення.

В основі лінгвокультурологічного (народно-етнографічного) підходу [5; 8; 32; 54; 74; 101; 99] знаходиться культурний складник концепту, тобто «концепт – як одиниця народного знання / свідомості (спрямована на вищі моральні цінності), яка має мовне вираження і позначена етнокультурною специфікою» [76, с. 433].

Саме в цій царині концептологічних шкіл і сформувалося поняття «лінгвокультурний концепт» та, відповідно, лінгвокультурний підхід до вивчення концепту, основні принципи якого описані В. Карасиком.

Грунтуючись на положеннях науковця, культурний концепт як «багатовимірне смислове утворення, в якому виокремлюються ціннісна, образна та поняттєва сторони» є базовою одиницею лінгвокультурології, а сам лінгвокультурний підхід до розуміння концепту полягає в тому, що концепт визнається базовою одиницею мови, «її концентратом» [46, с. 103].

Отже, концепт у лінгвокультурології розглядається як поєднання мовних і немовних засобів вираження, які розкривають його смислове значення та безпосередньо або опосередковано відображають його зміст. При цьому більшість науковців розділяють вчення про лінгвокультурний концепт, що являє собою багатопланове ментальне утворення, яке має вихід на культуру соціуму, відображаючи «дух народу» (В. фон Гумбольдт), тобто його національно-культурну специфіку. Звісно, що найефективнішим шляхом визначення національно-специфічних концептів є їхнє міжмовне зіставлення [76, с. 111].

РОЗДІЛ II.

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ МАТЕРИНСТВО В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

2.1 Лексичні засоби вираження концепту МАТЕРИНСТВО в романі

“Ярмарок марнославства” У. Теккерея

Матеріалом дослідження стали художні твори класиків англійської літератури - У. Теккерея “Ярмарок марнославства”, Дж. Голсуорсі “Сага про Форсайтів (Здається в найм)”.

Такий вибір творів зумовлений наявністю в них сюжетних ліній, які поєднують героїв та їх матерів, відношення матері до дитини і навпаки; відношення людини до сім'ї, до батьків. У творах, які були проаналізовані, є образи різних сімей, благонадійних і навпаки, поганих і гарних матерів, саме в цих творах розкриті особливості їх поведінки.

Поняття “материнство”, “дитина” відносяться до числа давніх ключових понять у культурі різних народів, які зберігаються в автентичному вигляді, не дивлячись на зміни навколишньої дійсності і уявлень людини про світ. Похідна побутова ситуація народження дитини, існування матері - універсальна для різних народів та епох, в той же час поняття “материнство” в різних культурах оцінюється по-різному і має відповідні компоненти [34, с. 356].

Аналіз і реконструювання структури концептосфери “материнство” в лексичному складі мови, фразеології, і діалектах письменників є значущими для вивчення особливостей осмислення сутності носіями мови у даного концепту та засобів його актуалізації.

Вивчення мовних засобів вираження концепту “материнство”, особливостей його структури дозволяють зробити висновки про уявлення, оцінку та асоціації, пов'язані з даним феноменом, які існують в мовній картині світу різних етносів.

Лінгвістична природа концептосфери “материнство” передбачає його закріпленість за певними вербальними засобами реалізації, сукупність яких створює план вираження відповідного лексико-семантичного поля,

побудованого навколо домінанти (ядра), представленої лексеми іменем концепту.

Лексико-семантичний аналіз номінацій МАТЕРИНСТВО у текстових фрагментах та словниковий аналіз лексеми “motherhood” та її синонімів засвідчив, що в ядрі лексико-семантичного поля “МАТЕРИНСТВО” в англійській мові знаходиться лексема “motherhood”. Близню периферію ЛС поля формують лексичні одиниці, які мають інтегральне спільне з ядром : “maternity”, “parenting”, “matternology”, “motherliness”, “maternalism”. Дальню периферію презентують лексеми “pregnancy”, “paternity”.

Як вже зазначалося в попередньому розділі, концепт “МАТЕРИНСТВО” за класифікацією А. Приходько відносимо до універсального, нерегулятивного, параметричного типу, антропоморфного класу, фамільного підкласу [74, с. 26].

Повний аналіз концептосфери “МАТЕРИНСТВО”, як і будь-яких інших лінгвокультурних концептів, потребує багатостороннього підходу (лінгвістичного, культурологічного, фольклорного, філософського і таке ін.).

У словнику «Collins Dictionary» знаходимо таке пояснення лексеми “matherhood”:

motherhood [ˈmʌðər, hʊd]

NOUN

1. *the state of being a mother; maternity*
2. *the character or qualities of a mother*
3. *mothers collectively* [94]

Концепт МАТЕРИНСТВО актуалізується мовними одиницями, які несуть позитивну конотацію. Так, у творі “Ярмарок марнославства” за допомогою епітетів *excellent* (“відмінний”), *admirable* (“чудовий”) автор підкреслює значущість стану жінки-матері. Інтерпретаційно-текстовий аналіз різних контекстів уможливив вилучення концептуальних метафор з цільовим доменом “материнство”: “*You did what became an excellent mother, my dear Madam--the best of mothers; but...>*”[99]; “*But words cannot describe the feelings of his admirable mother ...>*”[99].

Мовні одиниці *with love and worship ma maternal affection* вербалізують концепт ЛЮБОВ: “*She enveloped the feeble and unconscious creature with love and worship*”[99]; “*...seemed very anxious to exhibit her maternal affection by embracing the innocent creature who performed the daughter's part*”[99].

Ніжне звернення дитини до матері реалізується за допомогою лексеми *dear* “дорога”, яка імплікує концепт ЛЮБОВ у термінах якого осмислюється концепт МАТЕРИНСТВО: “*DEAR МАМА,--I hope you are quite well*”[99].

Автор використовує епітети *dear* (“дорогий”), *little* (“маленький”) та підмет *darling* (“милий”): “*...and she invited Briggs to come to dinner with her that very evening, when she should see Becky's dear little darling Rawdon*”[99] задля створення образу матері.

Концептуальну метафору МАТЕРИНСТВО - ЦЕ НІЖНІСТЬ вилучено із контексту через когнітивно-семантичний аналіз: “*...and she had no soft maternal heart, this unlucky girl, otherwise the prattle and talk of the younger children, with whose care she was chiefly intrusted, might have soothed and interested her;...>*”[99]; “*...then the discourse broke off suddenly, the tender heart overflowed, and taking the boy to her breast, she rocked him in her arms and wept silently over him in a sainted agony of tears*”[99]; “*The child goes away smiling as the mother breaks her heart>*”[99].

Для позначення ніжності материнської любові автор використовує метафору *soft maternal heart* (“ніжне материнське серце”), тим самим персоніфікуючи серце, як орган, який здатний любити та піклуватися про дитину.

Наведені нижче приклади доводять вербалізацію концепту МАТЕРИНСТВО у термінах концепту НІЖНІСТЬ:

Описуючи ніжність поцілунків матері, У. Теккерей використовує гіперболу *an extraordinary* “надзвичайний”: “*...she took George in her arms and kissed him with an extraordinary tenderness*”[99].

Лексема *pleasure* імплікує у наведеному прикладі концепт РАДІСТЬ і уможливорює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ РАДІСТЬ**: “<... *Amelia looked up in his face with bright maternal pleasure*”[99].

Мовні одиниці *joy* (“радість”) та *happiness* (“щастя”) вербалізують концепт ЩАСТЯ: “<...*YOU went on Tuesday to joy and happiness, with your mother and YOUR DEVOTED YOUNG SOLDIER by your side...*>”[99] і дозволяють вилучити концептуальну метафору - **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ЩАСТЯ**.

Номінативні одиниці *humble, virtuous* “смирений”, “добродішній” у даному контексті експлікують концепт **СМИРЕННІСТЬ** у термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: <*Whenever Mrs. Rawdon wished to be particularly humble and virtuous, this little shirt used to come out of her work-box*>”[99].

Інтерпретаційно-текстовий аналіз уривку та семантичний аналіз лексеми *patiently* сприяють вилученню концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ТЕРПЛЯЧИСТЬ**: “*Kind mother! how patiently and tenderly she had watched round that bed!*”[99].

У даному контексті концепт **МАТЕРИНСТВО** експліковано словосполученням *female instinct* та *women's hearts*, які вербалізують концепт **ІНСТИНКТ**: “*Of nights, and when alone, she had stealthy and intense raptures of motherly love, such as God's marvellous care has awarded to the female instinct--joys how far higher and lower than reason--blind beautiful devotions which only women's hearts know*”[99].

Образ матері-принцеси реалізується у тексті за допомогою номінативної одиниці *Princess* у поєднанні з оцінними ЛО *beautifully dressed*: “<...*he gazed with all his eyes at the beautifully dressed Princess opposite to him*”[99].

Наведені мовні одиниці імплікують концепт ЖІНОЧНІСТЬ та реконструюють концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ЖІНОЧНІСТЬ**.

Жіночність відтворюється у текстах за допомогою номінативної одиниці *lady* та епітета *young*: “*But Rebecca was a young lady of too much resolution and*

energy of character to permit herself much useless and unseemly sorrow for the irrevocable past...>”[99].

Також цей стан реалізується у тексті лексемами, *an odour of rose, magical fragrance*: “*When she left the room, an odour of rose, or some other magical fragrance, lingered about the nursery*”[99].

Образ гарної жінки-матері вербалізується у текстах за допомогою лексеми *figure ma порівняння (simile)*: “*She came like a vivified figure out of the Magasin des Modes--blandly smiling in the most beautiful new clothes and little gloves and boots*”[99].

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПРАВА** імпліковано у поданому контексті словосполученням *maternal authority*: “*Amelia, <...> when she found this meddling with her maternal authority, thrilled and trembled all over with anger*”[99].

Автор використовує стилістичний засіб градацію для відображення сили материнської любові: “*<...or though nothing is more keen, nor more common, nor more justifiable, than maternal jealousy...>*”[99]; “*<...немає нічого більш гострого, більш звичайного чи більш виправданого за материнські ревності...>*”[99]. Словосполучення *maternal jealousy* вербалізує концепт РЕВНОЩІ і реконструює концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ РЕВНОЩІ**.

Для вербалізації концепту СПІВЧУТТЯ У. Теккерей вживає у романі лексему *to commiserate* (“співчувати”), що уможлиблює експлікацію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ СПІВЧУТТЯ** з даного контексту: “*What good mother is there that would not commiserate a penniless spinster...>*”[99].

Концепт МАТЕРИНСТВО актуалізується такими лексемами як *good* “добра”, *respectable* “поважна”: “*Everything that a good and respectable mother could do Mrs. Bute did*”[99].

Описуючи образ матері, У. Теккерей використовує епітети у вищому ступені їх порівняння *the gentlest and sweetest* “найдобріша і найсолодша”: “*Amelia, the gentlest and sweetest of everyday mortals...>*”[99].

Любов та піклування матері проявляється в її ставленні до дитини, її діях по відношенню до неї, та в матеріальній підтримці: *to fondle* (“пестити”), *to kiss* (“цілувати”), *to give money* (“давати гроші”), *to soothe smb* (“заспокоювати когось”), *press smb upon breast* (“притиснути до грудей”): “<...*the poor woman used to fondle and kiss him secretly, and give him money to soothe him when he came out*” [99]; “<...when the poor widowed girl **pressed a child upon her breast...**>” [99].

- *took in her arms, kissed* “взяла до рук”, “поцілувала”: “*And by some impulse of which I cannot explain the meaning, she took George in her arms and kissed him with an extraordinary tenderness*” [99].

Подані номінативні одиниці імплікують концепт ПІКЛУВАННЯ, в термінах якого осмислюється концепт МАТЕРИНСТВО і дає змогу реконструювати концептуальну метафору МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПІКЛУВАННЯ. У наведеному прикладі автор порівнює жіночі турботи *to nurse* (“піклуватися”) та *to cuddle* (“пригортати”) з тим, як матері няньчаться з дітьми-каліками: “*Oh, those women! They nurse and cuddle their presentiments, and make darlings of their ugliest thoughts, as they do of their deformed children*” [].

У художніх текстах мати представляється як берегиня сімейного вогнища, голова родини: “*You, the mother of a young family--the wife of a clergyman of the Church of England*” [99].

Відношення матері до дитини в позитивному значенні характеризується таким словосполученням *maternal cares* (“материнські турботи”): “*Tis most gratifying to one in my most arduous position to find that my maternal cares have elicited a responsive affection...*>” [99].

Матерям також притаманно балувати своїх дітей: *will give you anything you ask* (“дасть усе, що забажаєш”): “*Happy, happy you! who have but to drive to St. James's Street, and a dear mother who will give you anything you ask*” [99].

Концептуальна метафора МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПЕРЕЖИВАННЯ імплікується в такому контексті: “*It is certain that when anybody nursed the child, she was uneasy...*>” [99].

Емілія, яка з важким серцем переживає розлуку з сином спить з портретом маленького Джорджа, плаче та молиться за нього: “*She slept better with the picture under her pillow, and how many many times did she kiss it and weep and pray over it!*”[99].

Використання таких лексем як *to keep dressed, to defray the expenses* у контексті: “<...*to keep her darling boy dressed in such a manner as became George Osborne's son, and to defray the expenses of the little school to which...*>”[99], уможливорює вилучення концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ОПІКА**.

Велика любов до дитини та надмірна опіка матері над сином описана в даному уривку за допомогою дієслів: “*How his mother nursed him, and dressed him, and lived upon him; how she drove away all nurses, and would scarce allow any hand but her own to touch him; how she considered that the greatest favour she could confer upon his godfather, Major Dobbin, was to allow the Major occasionally to dandle him, need not be told here*”[99].

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ОПІКА** відтворюється в англійському художньому дискурсі за допомогою інфінітивів *to wash, to dress*: “*To wash and dress this young gentleman--to take him for a run of the mornings, before breakfast...*”[99].

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ РУКОДІЛЛЯ** вилучено із тексту роману за допомогою мовних одиниць *to make dresses, to cut up, to alter little bit of finery*: “<...*to make for him the most wonderful and ingenious dresses, for which end the thrifty widow cut up and altered every available little bit of finery which she possessed out of her wardrobe during her marriage...*>”[99], які імплікують концепт РУКОДІЛЛЯ.

Лексема *protectress* експлікує концепт **ЗАХИСТ**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: “*To hear her speak of you, her protectress, her mother, would bring tears to the eyes of ogres*” [99].

Концепт ПОРАДИ вербалізується у тексті за допомогою дієслів *to instruct, to invent, to conceal, to evade* і уможливорює вилучення концептуальної метафори

МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПОРАДИ: “*She instructed her daughters how to bear poverty cheerfully, and invented a thousand notable methods to conceal or evade it.*”[99].

Номінативні одиниці *to drill* (“муштрувати”), *to teach* (“навчати”), *to instruct* (“наставляти”), *to help him in his exercises* (“допомагати з вправами”) експлікують концепт НАВЧАННЯ у поданих контекстах: “*No one saw Mamma drilling them rigidly hour after hour*”[99]; “*She had sat up of nights conning lessons and spelling over crabbed grammars and geography books in order to teach them to Georgy*”[99]; “*She had worked even at the Latin accidence, fondly hoping that she might be capable of instructing him in that language*”[99]; “*<...and of nights she used to help him in his exercises and puzzle her little head over his lessons as eagerly as if she was herself going in the morning into the presence of the master*”[99] і сприяють вилучення концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ НАВЧАННЯ**.

Інтерпретаційно-текстовий аналіз даного контексту уможливорює вилучення концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ НАРОДЖЕННЯ ДІТЕЙ**: “*Her roses faded out of her cheeks, and the pretty freshness left her figure after the birth of a couple of children, and she became a mere machine in her husband's house of no more use than the late Lady Crawley's grand piano*”[99].

Описуючи зовнішній вид матері, яка народила дітей, автор показує втому жінки, яка втрачає свою красу. Використовуючи метафори *roses faded out of her cheeks* (“рози на її щоках зав’янули”) та *pretty freshness left her figure* (“гарна свіжість фігури покинула її”) і порівняння, У. Теккерей називає мати (“простою машиною”) *a mere machine*.

Удаючись до деталізації зовнішності за допомогою соматем, автори описують зовнішній вигляд героїнь більш реально для полегшення сприйняття читачем змальованого образу.

Ідіома *flesh and blood* “плоть та кров” вербалізує образ сина Ребеки: “*<...he did not hear the remarks of her own flesh and blood at the other end of the broad shining table*”[99].

Вживання лексем *to bring up* (“виховувати”), *to horsewhip* (“відхлестати”), *the punishment* (“покарання”) у даному контексті імплікує концепт ВИХОВАННЯ: “*She was brought up as became her mother's daughter*” [99]; “*George as a boy had been horsewhipped in this room many times...>*” [99]; “*The boy was scarcely ever known to cry under the punishment ...>*” [99] і уможлиблює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ВИХОВАННЯ.**

Інтерпретаційно-текстовий аналіз наведеного уривку та семантичний аналіз лексеми *nurse* сприяє вилученню концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ДОГЛЯД.**

Порівняння *as you have seen a woman nurse a child that is dead* (“як жінка заколисує померлу дитину”), так і Емілія не могла розпрощатися з листами свого коханого Джорджа Осборна підтверджує цю конотацію: “*That effort was too much for her; she placed them back in her bosom again--as you have seen a woman nurse a child that is dead*”[99].

Вживання номінативної одиниці *order* вербалізує концепт КОНТРОЛЬ у даному контексті: “*Her mamma ordered her dresses, her books, her bonnets, and her ideas for her*”[99] і дозволяє вилучити концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ КОНТРОЛЬ.**

Вербалізація концепту МАТЕРИНСТВО у термінах концепту КОНТРОЛЬ подана у наведених нижче прикладах:

Ставлення матері молодій леді Джейн Саутдаун у творі “Ярмарок марнославства” реалізовано у тексті такими лексемами : *managed everything for her* “керували нею”, *regarded her with that amiable pity* “відносились до неї з жалісливою поблажливостю”: “*<...and her mamma and sister, who were ladies of the most superior sort, managed everything for her, and regarded her with that amiable pity, of which your really superior woman always has such a share to give away*” [99].

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ЛАСКА** вилучена з наведеного нижче контексту та імплікована словосполученням *maternal*

kindness: “<... embraced her with an almost *maternal kindness*, uttered many soothing protests of regard and affection for her, vowed that *she loved her as a daughter*, and would do everything in her power to serve her>”[99].

Найніжніші почуття та відданість автор називає *maternal kindness* (“материнською ласкою”), та порівнює їх з любов’ю матері до доньки *she loved her as a daughter*.

Інтерпретаційно-текстовий аналіз наведеного уривку та семантичний аналіз лексеми *life* сприяють вилученню концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ЖИТТЯ**: “*It was her life which the baby drank in from her bosom*”[]. Використовуючи гіперболу, автор називає дитину “буттям” для його матері.

Номінативна одиниця *God* (“Бог”) імплікує концепт **БОЖИЙ ДАР** в даному контексті: “*Mother is the name for God in the lips and hearts of little children; and here was one who was worshipping a stone!*”[99] і уможлиблює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ БОЖИЙ ДАР**.

Лексема *mother-vision* (“образ матері”) в даному контексті експлікує концепт **ОБРАЗ**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: “*The beautiful mother-vision had faded away after a while*>”[99].

Подані нижче словосполучення *an unearthly being, superior to his father-to all the world* імплікують концепт НЕЗЕМНЕ СТВОРІННЯ, в термінах якого осмислюється концепт МАТЕРИНСТВО і дає змогу реконструювати концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ НЕЗЕМНЕ СТВОРІННЯ**: “*She was an unearthly being in his eyes, superior to his father-to all the world: to be worshipped and admired at a distance*”[99].

Номінативна одиниця *hope* експлікують концепт НАДІЯ у контексті: “*How she laughed and wept over it--how love, and hope, and prayer woke again in her bosom as the baby nestled there*”[99] і сприяє вилученню концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ НАДІЯ**. Дана метафора реалізується у тексті “Ярмарок марнославства” за допомогою градації. Сентиментальність та чуттєвість матері У. Теккерей здатен пробудити дотиком дитини.

2.1.2 Негативні та нейтральні конотації концепту МАТЕРИНСТВО в романі “Ярмарок марнославства” У. Теккерея. Концепт МАТЕРИНСТВО актуалізується мовними одиницями, які також несуть негативну конотацію. Автор реалізує дану конотацію за допомогою лексем *not seen much of* (“не часто бачитися”), *do not care much* (“мало турбуватися”), *neglected* (“занедбаний”), *scarcely ever took notice* (“ледве колись помічати”): “*She had not, to say truth, seen much of the young gentleman since his birth*”[99]; “*Rebecca did not care much to go and see the son and heir*”[99]; “*As for the latter, he had been considerably neglected during his mother's absence by Mademoiselle Genevieve, her French maid*”[99]; “*His mother scarcely ever took notice of him*”[99].

Матері, які не виконують свої прямі обов’язки зображені у творі “Ярмарок марнославства”, як дами, які ведуть світське життя і не слідкують за своїми дітьми, і називаються *rich London lady* (“багата лондонська леді”): “*Mamma had her morning duties, and her daily drive, and the delightful round of visits and shopping which forms the amusement, or the profession as you may call it, of the rich London lady*”[99].

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ НЕЛЮБОВ** вербалізується у тексті за допомогою стилістичних прийомів антиклімаксу та персоніфікації. У даному контексті автор акцентує увагу на тому, що матері це божества для дітей, а холодне серце бездушної матері він називає каменем, використовуючи номінативну одиницю *a stone*: “*Mother is the name for God in the lips and hearts of little children; and here was one who was worshipping a stone!*”[99]; “*After this incident, the mother's dislike increased to hatred...>*”[99], лексема *stone*, словосполучення *mother's dislike* імпікують концепт **НЕЛЮБОВ**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**.

Вживання лексем *poor* (“бідний”), *unwept* (“неоплаканий”), *disregarded* (“зневажений”), *to spurn* (“зневажати”) уможливають вилучення концепту ЗНЕВАГА, що імпікує концепт МАТЕРИНСТВО: “*It was but a few days after the poor mother had gone to her lonely burying-place; and was laid, unwept and disregarded, in a vault full of strangers*”[99]; “*<...she spurned children and children-*

lovers”[99] і уможлиблює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ЗНЕВАГА.**

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ БЕЗСЕРДЕЧНІСТЬ** вербалізована за допомогою словосполучень *a wicked woman, heartless mother, never loved* у даному контексті: “*To be a wicked woman -a heartless mother, a false wife? She never loved her dear little boy, who used to fly here and tell me of her cruelty to him*”[99].

Про характеристику матері ми дізнаємося з діалогів інших героїв твору, риторичних запитань у певних контекстах.

Наведені нижче приклади доводять вербалізацію концепту МАТЕРИНСТВО у термінах концепту БЕЗСЕРДЕЧНІСТЬ:

- *to dislike* (“не любити”): “*She disliked him*”[99];
- *bored* (“набрид”): “*He bored her*”[99].

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ЖОРСТОКІСТЬ** імпліковано у даному контексті словосполученням *struck him violently* (“жорстоко вдарити”): “*His mother came out and struck him violently a couple of boxes on the ear*” [99].

Номінативна одиниця *hatred* (“ненависть”) експлікує концепт НЕНАВИСТЬ у даному контексті: “*After this incident, the mother's dislike increased to hatred...>*”[99] і реконструює концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ НЕНАВИСТЬ.**

Лексема *to annoy* (“дратувати”) вербалізує концепт **ДРАТІВЛИВІСТЬ** у термінах концепту **МАТЕРИНСТВО**: “*His very sight annoyed her*”[99].

Інтерпретаційно-текстовий аналіз наведеного уривку та лексема *placed him out* імплікують концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ БАЙДУЖІСТЬ**: “*After the amiable fashion of French mothers, she had placed him out at nurse in a village in the neighbourhood of Paris, where little Rawdon passed the first months of his life...>*”[99]. Ребека Кроулі, як і решта інших французьких мам, віддає свого новонародженого сина до годувальниці в село на декілька місяців.

Наведені нижче приклади доводять актуалізацію концепту МАТЕРИНСТВО у термінах концепту БАЙДУЖІСТЬ:

- *howling in the loneliness* (“плач в самоті”), *solitary nursery* (“покинута дитяча кімната”): “*He passed the days with his French bonne as long as that domestic remained in Mr. Crawley's family, and when the Frenchwoman went away, the little fellow, howling in the loneliness of the night, had compassion taken on him by a housemaid, who took him out of his solitary nursery into her bed in the garret hard by and comforted him*” [99].

Даний уривок з твору У. Теккерея описує покинутого матір'ю маленького сина Ребеки Кроулі.

- “*To drive with that lady in the carriage was an awful rite: he sat up in the back seat and did not dare to speak: he gazed with all his eyes at the beautifully dressed Princess opposite to him*” [99].

Наведений уривок тексту описує як маленький Родон боїться свою матір та досить рідко проводить з нею час. Словосполучення *an awful rite* (“жахливий обряд”), *do not dare to speak* (“не сміти говорити”), актуалізують концепт БАЙДУЖІСТЬ.

- *frigid* (“байдужа, холодна”): “*He about Eton, and his mother, whom he remembered, a frigid demure woman...*” [99];
- Стан покинутої напризволяще дитини презентовано у тексті У. Теккерея прикметником *benighted* (“покинутий”): “*Oh, thou poor lonely little benighted boy!*” [99];
- “*Mrs. Sedley was of so easy and uninquisitive a nature that she wasn't even jealous*” [99]. Лексеми *easy* (“невимушений”) та *uninquisitive* (“нечутливий”) підтверджують байдужість матері.

Словосполучення *nodded patronizingly* (“кинула зверхньо”) імплікує у наведеному прикладі концепт ЗВЕРХНІСТЬ: “*She nodded twice or thrice patronizingly to the little boy, who looked up from his dinner or from the pictures of soldiers he was painting*” [99] і уможлиблює реконструкцію концептуальної метафори МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ЗВЕРХНІСТЬ.

Номінативна одиниця *anger* (“злість”) експлікують концепт **ЗЛІСТЬ** в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: “*Amelia, <...> thrilled and trembled all over with anger*” [99].

Автор досить часто використовує кінетичну лексику, (котра позначає рухи тіла та міміку) оскільки це є найяскравішою характеристикою людини: її манера реагувати на оточення, на вчинки та дії інших людей.

Лексема *coolness* “холодність” експлікує у наведеному прикладі концепт **ХОЛОДНІСТЬ**: “*Between Mrs. Sedley and her daughter there was a sort of coolness about this boy, and a secret jealousy...>*” [99] і уможливорює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ХОЛОДНІСТЬ**.

Отже, в романі “Ярмарок марносластва” автора У. Теккерея прослідковуються як негативна так і нейтральна конотація концепту **МАТЕРИНСТВО**, що було виявлено за допомогою інтерпретаційно-текстового аналізу уривків з твору. Дані конотації концепту **МАТЕРИНСТВО** були відтворені автором за допомогою вилучення концептуальних метафор, з цільовим доменом **МАТЕРИНСТВО**.

2.2 Лексичні засоби вираження концепту МАТЕРИНСТВО на прикладі роману Дж. Голсуорсі “Сага про Форсайтів (Здається в найм)”

У романі “Здається в найм” англійського письменника Дж. Голсуорсі добре простежуються дві лінії життя сімейств Форсайтів. Батьки Джорджа Форсайта - Ірен та Джоліон, та батьки Флер Форсайт - Аннет і Сомс.

Обидві матері люблять своїх дітей та переживають за їх майбутнє, але після прочитання роману, ми дізнаємося, що мати Флер більш егоїстична та піклується про себе, в той час як Сомс виконує функції і матері, і батька одночасно та безмежно любить свою єдину доньку.

Родина Джорджа будь-якими способами намагається вберегти молодого юнака від переживань, які він зазнає як тільки дізнається сімейну таємницю, яку обидві родини скривають від своїх дітей. Мати любить свого єдиного сина усім серцем та готова заради нього на все.

Обидві матері в романі - жінки віком за п'ятдесят років, але, які незважаючи на свої роки, досить гарно і молодо виглядають і гідно ведуть себе на світських прийомах та раутах.

Лексема *youthful* (“молода”) експлікує у наведеному прикладі концепт МОЛОДІСТЬ: *"She had turned her head to speak to her boy; her profile was still so youthful that it made her grey hair seem powdery...>"* [93] і уможливорює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ МОЛОДІСТЬ.**

Наведений нижче приклад маркує вербалізацію концепту МАТЕРИНСТВО у термінах концепту МОЛОДІСТЬ: *"And yet Annette, as a young girl, when he was hanging about her, had once had a flowery look"* [93].

Номінативні одиниці *beauty* (“краса”), *beautiful*, *handsome* (“гарна”) експлікують концепт **КРАСА** в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: *"She looked extraordinarily handsome* [93]; *"Grudgingly he admitted her still beautiful and in figure almost as young as ever"* [93]; *"Her beauty was neither English, French, Spanish, nor Italian—it was special!"* [93]; *"She had her profile turned to him, and the beauty and grace of her figure, the delicate line of the brow, the nose, the neck, the strange and as it were remote refinement of her, moved him"* [93].

У поданому прикладі концепт МАТЕРИНСТВО вербалізовано також у термінах концепту КРАСА: *"<...she was certainly as handsome at forty as she had ever been"* [93].

Інтерпретаційно-текстовий аналіз уривку з роману та семантичний аналіз лексеми *housekeeper* сприяють вилученню концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ХАЗЯЙНОВИТІСТЬ**: *"A fine possession, an excellent housekeeper, a sensible and affectionate enough mother"* [93].

Наведені нижче приклади підтверджують вербалізацію концепту МАТЕРИНСТВО у термінах концепту ХАЗЯЙНОВИТІСТЬ: *"Jon's head was restored to its pristine clarity, but he was confined to a hat lined by his mother with*

many layers of orange and green silk and he still walked from choice in the shade" [93].

Словосполучення *knew nothing of* у даному контексті: *"Jon worshipped his mother; and knew nothing of the tragedies, the inexorable necessities of life, nothing of the prisoned grief in an unhappy marriage, nothing of jealousy or passion—knew nothing at all, as yet!"* [93] експлікує концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ТАЄМНИЦЯ.**

Дане осмислення концепту МАТЕРИНСТВО спостерігаємо і в таких прикладах: *"His mother's life was as unknown to him, as secret, as that Phoenician past was to the town down there, whose cocks crowed and whose children played and clamoured so gaily, day in, day out"* [93]; *"He felt aggrieved that she should know all about him and he nothing about her except that she loved him and his father, and was beautiful"* [93].

Лексема *instinct* ("інстинкт") експлікує концепт **ІНСТИНКТ**, у термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: *"It was ill going against a mother's instinct"* [93]; *"She could, in some supersensitive way, of which he had not the secret, feel the pulse of his thoughts; she knew by instinct what he hoped and feared and wished"* [93]; *"What is a man's instinct compared with a mother's?"* [93].

Мовні одиниці *to take about* ("унаслідувати"), *gift* ("дар") у даному контексті експлікують концепт **ДАР**: *"The child was a "very pretty little thing," too, and quite a credit to take about, with her mother's French taste and gift for wearing clothes...>"* [93] і уможлиблює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ДАР.**

Лексема *a motherliness* (*the quality of having or showing the tenderness and warmth and affection of or befitting a mother*) вербалізує концепт **МАТЕРИНСТВО** у термінах концепту **НІЖНІСТЬ**: *"She was looking forward to her young half-brother with a motherliness not exhausted by Val"* [93].

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ БОЖНЮВАННЯ** вилучено із тексту роману за допомогою інтерпретаційно-текстового аналізу: *"He evidently loved their father, and adored his mother"* [93].

Інтерпретаційно-текстовий аналіз даного контексту та семантичний аналіз номінативних одиниць *absolutely frank and natural, never yet kept anything* сприяє вилученню концептуальної метафори МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ДОВІРА: "*Only with his mother had he, up till then, been **absolutely frank and natural**; and when he went home to Robin Hill that Saturday his heart was heavy because Fleur had said that he must not be frank and natural with her from whom he had **never yet kept anything**, must not even tell her that they had met again, unless he found that she knew already*" [93].

Мовна одиниця *love* експлікує концепт ЛЮБОВ, в термінах якого осмислюється концепт МАТЕРИНСТВО і дає змогу реконструювати концептуальну метафору МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ЛЮБОВ у даному контексті: "*Jon had never **loved** her so much as in that minute which seemed to falsify Fleur's fears and to release his soul*" [93]; "*In this isolation he had unparalleled opportunities of appreciating what few sons can apprehend, the **whole-heartedness of a mother's love***" [93].

Концептуальна метафора МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ВІДДАНІСТЬ імплікована із контексту: "*<...when his **mother** was so full of Jon, and his father so full of his mother!*" [93].

Дане осмислення концепту МАТЕРИНСТВО прослідковуємо у контекстах: "*Especially when—like **your mother** and myself, though I shall never think of her as anything but young—their **hearts are altogether set on him** to whom they must confess*" [93]; "*Your **mother is wrapped up in you, utterly, devotedly***" [93].

Інтерпретаційно-текстовий аналіз даного контексту сприяє вилученню концептуальної метафори МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ТРУДНОЩІ: "*But something in her face—a **look of life hard-lived**, the mysterious impress of emotions, experience, and **suffering-seemed**, with its incalculable depth, its **purchased sanctity**, to make curiosity impertinent*" [93].

Словосполучення *noiseless vigilance* імплікує концепт ПИЛЬНІСТЬ у контексті: "*She never moved from his room, never relaxed her **noiseless vigilance**,*

*which seemed to Jon **angelic***" [93] і уможлиблює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПИЛЬНІСТЬ**.

Лексема *angel* експлікує у наведеному прикладі концепт АНГЕЛ і уможлиблює реконструкцію та конкретизацію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ АНГЕЛ-ОХОРОНЕЦЬ**: "*Mother was an **angel***" [93].

Лексема *power over him* експлікує у наведеному прикладі концепт ВЛАДА і уможлиблює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ВЛАДА**: "*His mother had **power over him**; more power perhaps than she herself*" [93].

Концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ СТРИМАННІСТЬ** вилучено із контексту: "*Her mother—so **self-possessed, and commonsensical—to look and speak like this!***" [93] засобами інтерпретаційно-текстового аналізу.

Номінативні одиниці *immobility, desolate* у даному контексті експлікують концепт **СПУСТОШЕНІСТЬ** в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: "*There was nothing remarkable in the expression of her face except its utter **immobility**. But she looked **desolate!***"[].

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ НЕПРИСТУПНІСТЬ** вилучена з контексту: "*Her mother was **inaccessibly entrenched** in a brown study; her father contemplating fate in the vinery*" [93] та імплікована за допомогою словосполучення *inaccessibly entrenched*.

Лексеми *nice* та *well* імплікують концепт **ДОБРОТА** в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**:

"*Your mother—she **nice** and **well**?*"

"*Yes, very*" [93].

Інтерпретаційно-текстовий аналіз уривку з твору та семантичний аналіз лексеми *pride* сприяють вилученню концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ГОРДІСТЬ**: "*His mother would look at him with such a patient sadness which yet had in it an **instinctive pride**, as if she were reserving her defence*" [93].

Лексема *passion* імплікує у наведеному прикладі концепт ПРИСТРАСТЬ і уможливорює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПРИСТРАСТЬ**: "*She kissed him swiftly, but with a sort of **passion**, and went out of the room*" [93].

Мовна одиниця *mother-sense* імплікує концепт ПОЧУТТЯ і уможливорює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПОЧУТТЯ**: "*June stroked the short hair of that shapely head; and all the scattered **mother-sense** in her focussed itself and passed through the tips of her fingers into the girl's brain*" [93].

Мовна одиниця *be frank* вербалізує концепт ВІДВЕРТІСТЬ "*He wished she would **be frank** with him, he almost hoped for an open struggle*" [93] і уможливорює вилучення концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ВІДВЕРТІСТЬ**.

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ РОЗКАЯННЯ** вилучена з тексту за допомогою інтерпретаційно-текстового аналізу уривку: "*He even prepared the message he would send to her by his mother—who would **regret to her dying day** that she had ever sought to separate them—his poor mother!*" [93].

Отже, у романі “Здається в найм” Дж. Голсуорсі прослідковуються як позитивна, так і нейтральна конотація концепту МАТЕРИНСТВО, що було виявлено за допомогою інтерпретаційно-текстового аналізу уривків з тексту.

РОЗДІЛ ІІІ.

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ МАТЕРИНСТВО У КІНОДИСКУРСІ

3.1 Засоби вербалізації концепту МАТЕРИНСТВО у кінострічці “Погані матусі”

У ході дослідження нами було проаналізовано кінострічку “Погані матусі” режисерів Джона Лукаса та Скотта Мура. Головні героїні кінокомедії чотири матусі, які мають різні характери, соціальне положення та склад сім’ї, але

материнські обов'язок та втома від домашніх справ та дітей об'єднує цих мам і вони починають боротися за жіночі права.

Інтерпретаційно-текстовий аналіз уривку з кінострічки та семантичний аналіз номінативних одиниць *kids plays, poetry readings, class projects, PTA meetings, volunteering, parent-teacher conferences* сприяють вилученню концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ДІЯЛЬНІСТЬ**: “*Most days, I race back to school for the kids plays, and poetry readings and class projects...And then there's a PTA meetings, and volunteering and parent-teacher conferences*”.

Дане осмислення концепту МАТЕРИНСТВО спостерігаємо і в таких прикладах: “*You take your kids to all those activities, and you do all those projects. I saw your Richard Nixon, by the way. That was incredible*”.

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПОЧУТТЯ ПРОВІНИ** актуалізується у контексті: “*At least once a day, I feel like the worst mom in the world, and I cry in my car*” засобами інтерпретаційно-текстового аналізу.

Словосполучення *shuttle the kids to, daily trip to the grocery store* у даному контексті: “*Then I shuttle the kids to piano lessons and soccer games and dance classes and doctors' appointments, before my daily trip to the grocery store*” імплікують концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ОБОВ'ЯЗОК**.

Дане осмислення концепту МАТЕРИНСТВО прослідковуємо у контекстах:

- “*-Who's watching the kids?*
-Rosie.
-Isn't that your job?
-It is absolutely my job, and I was just about to leave, so, um, thank you guys so much”.
- “*First of all, I just wanna say this, that I think what we, as moms, do way too much stuff*”.
- “*Ok, so your dad had to go outta town on a business trip, so I'm gonna try to do everything myself today, which should be fine, as long as everybody does what they are supposed to do*”.

- “-*There are so many fuckin’ rules now.*
-*Don’t punish your kids.*
-*Don’t say no to your kids.*
-*Yeah! Go to your kids baseball games.*
-*Tell your kids you love ‘em’*”;
- “*Moms don’t quit!*”.

Мовна одиниця **breastfeeding** імплікує концепт ПРИРОДНІСТЬ у цьому контексті: “*Oh, I loved breastfeeding until my nipples started cracking*” і уможливлює вилучення концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПРИРОДНІСТЬ.**

Словосполучення **being mom** імплікує концепт **СТАН**, у термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: “*Still, I love being mom*”.

Наведений нижче приклад доводить вербалізацію концепту МАТЕРИНСТВО у термінах концепту СТАН: “*Because being a mom today is impossible!*”.

Мовні одиниці **organic turkey club sandwich** та **peanut-free butter for lunch** імплікують концепт ПРАЦЯ у даному контексті: “*There’s your organic turkey club sandwich, and Dylan, here’s your peanut-free butter for lunch*” і уможливлює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПРАЦЯ.**

Наведений нижче приклад маркує вербалізацію концепту МАТЕРИНСТВО у термінах концепту ПРАЦЯ: “*Oh, and are you kidding me with those lunches? Why can’t you make lunch like Dylan’s mom?*”.

Інтерпретаційно-текстовий аналіз текстуу кінострічки сприяє вилученню концептуальної метафори МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПРАЦЯ: “*Baby, here’s your American history project I made you*”.

Наведені нижче приклади актуалізують концепт МАТЕРИНСТВО у термінах концепту ПРАЦЯ:

- “*I would love to, but I can’t. I have to go to grocery store and then I have to go home and clean out my son’s hamster cage, ‘cause he gets so mad when I forget*”. Лексема **stay-at-home mom** (“домогосподарка”), імплікує у

наведеному прикладі концепт ПРАЦЯ: “*There goes that little weird stay-at-home mom*” і уможлиблює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПРАЦЯ**.

Лексема *love* експлікує у наведеному прикладі концепт ЛЮБОВ і уможлиблює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ЛЮБОВ**: “*I love you! I love my babies so much!*”.

За допомогою інтерпретаційно-текстового аналізу було вилучено даний концепт МАТЕРИНСТВО, який вербалізовано у тексті висловом: “*Me too! I would literally die for the them right now*”, який виступає у поданому контексті гіперболою.

Інтерпретаційно-текстовий аналіз тексту кінострічки та семантичний аналіз словосполучень *worked so hard, extra help, get another tutor* сприяють вилученню концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ДОПОМОГА**:

“*-Dylan, baby, how was your science quiz?*

-Oh, I got a D.

-A D? But we worked so hard. But what happened? Do you need extra help? Should we get another tutor?”.

Лексема *promise* експлікує концепт **ОБЦЯНКА**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: “*Baby, it’s ok, relax, you will make the soccer team, I promise. Just don’t break out*”.

У даному контексті концепт **МАТЕРИНСТВО** експліковано словосполученням *proud mommy*, котре вербалізує концепт **ГОРДІСТЬ**: “*I am the proud mommy to two beautiful daughters, Blaire and Gandhi*”.

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ БЕЗПЕКА** імпліковано у даному контексті словосполученням *safety of our children*: “*Now, I called this emergency PTA meeting to address an issue that radically affects the safety of our children*”.

Мовна одиниця *trying to be perfect* у даному контексті експлікує концепт БЕЗДОГАННІСТЬ: “*We are killing ourselves trying to be perfect, and it’s making us insane. In this day and age, it’s impossible to be a good mom*” і уможлиблює

реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ БЕЗДОГАННІСТЬ.**

У даному контексті, вислів *know you better than anyone* вербалізує концепт ЗНАННЯ:

“-I promise you, you will be fine.

-How do you know?

-Because, I’m your mom, and I know you better than anyone, and I know what you are made of” і дозволяє вилучити концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ЗНАННЯ.**

Подані номінативні одиниці *nice people, decent, kind* імплікують концепт **ВИХОВАННЯ**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО** і дає змогу реконструювати концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ВИХОВАННЯ:** *“You know what’s just really amazing, though, is the fact that your kids are actually nice people. Anyone could force their kids to play cello or speak Chinese, or you know, go to a fancy college, or something like that, but what’s really hard is raising kids who are actually decent and kind and somehow you’ve done that, and you should be really proud. You’re a fuckin’ great mom”.*

Інтерпретаційно-текстовий аналіз уривку та семантичний аналіз порівняння *cry like a baby* сприяють вилученню концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ СЛЬОЗИ:** *“Every time I think about that kid, dumb motherfucker going off to college, I wanna cry like a baby”.*

Лексема *teaching* у цьому контексті імплікує концепт **НАВЧАННЯ**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: *“We should not be teaching our kids how to be good test-takers. We should be teaching them how to be good people!”* [] і дає змогу реконструювати концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПІКЛУВАННЯ.**

Лексема *protect* імплікує у наведеному прикладі концепт **ЗАХИСТ** і уможливорює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ЗАХИСТ:** *“But I will have justice for my little girl, because I am a fucking mom. And we protect our young”.*

Концептуальні метафори МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПОБЛАЖЛИВІСТЬ і МАТЕРИНСТВО - ЦЕ СТРОГІСТЬ реалізовано у тексті кінострічки за допомогою вислову: *“Sometimes I’m too lenient with my kids. Sometimes, I’m too strict”*, який виступає у поданому контексті антитезою.

Поряд з позитивною конотацією МАТЕРИНСТВО з тексту стрічок вилучаємо лексичні одиниці, які несуть негативну конотацію.

Концептуальна метафора МАТЕРИНСТВО - ЦЕ БЕЗВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ імпліковано у даному контексті лексемами *forget, don’t want to*: *“You’re that chick that always picks up my kid from school, when I forget or don’t want to”*.

Концептуальна метафора МАТЕРИНСТВО - ЦЕ БАЙДУЖІСТЬ вилучено із контексту за допомогою інтерпретаційно-текстового аналізу: *“-Do you go to all of his games? -No. No. I don’t. The last game I went to was six hours long and the final score was one to two. So I’d rather go to Afghanistan than another kid’s baseball game”*[], які імплікують концепт БАЙДУЖІСТЬ.

Наведений нижче приклад доводить вербалізацію концепту МАТЕРИНСТВО у термінах концепту БАЙДУЖІСТЬ: *“You’re a lucky girl, Becky, I would never do this for my kid.*

Номінативна одиниця *crazy* у даному контексті експлікує концепт БОЖЕВІЛЛЯ в термінах якого осмислюється концепт МАТЕРИНСТВО: *“Sometimes. I’m too crazy that I don’t even understand the words that are coming out of my mouth”*.

Лексеми *don’t know whether or not* у поданому нижче контексті експлікують концепт НЕЗНАННЯ, у термінах якого осмислюється концепт МАТЕРИНСТВО: *“Yeah, that’s the worst part being a mom, though, is you don’t know whether or not you’re doing a good job, until they’re fully grown”*.

Відповідну актуалізацію концепту МАТЕРИНСТВО спостерігаємо і в таких прикладах: *“So the truth is, when it comes to being mom, I have no fucking clue what I’m doing”*.

Мовна одиниця *screwing up* імплікує концепт **НЕЗНАННЯ**, в термінах якого осмислюється концепт МАТЕРИНСТВО і дає змогу реконструювати концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ НЕЗНАННЯ** у даному контексті: “*But I’m feel like I’m screwing up all the time*”.

Отже, в кінокомедії “Погані матусі” режисерів Джона Лукаса та Скотта Мура прослідковується як позитивна, так і негативна конотація, яка актуалізує концепт МАТЕРИНСТВО, що було виявлено за допомогою інтерпретаційно-текстового аналізу уривків з кінострічки. Дані конотації концепту МАТЕРИНСТВО були вилученні з тексту стрічок у вигляді концептуальних метафор.

3.2.1 Концепт МАТЕРИНСТВО у кінокартині “Сім’я швидкоруч”.

Кінокартина режисера Шона Андерса “Сім’я швидкоруч” зображує проблеми з якими зіштовхнулася бездітна сімейна пара, яка усиновила трьох дітей. Дана кінострічка зображує наскільки важко бути батьками та знаходити спільну мову з дітьми. Бути матір’ю - нелегко, всьому треба вчитися, мудрість та витримка приходять з часом.

Інтерпретаційно-текстовий аналіз тексту даної картини та семантичний аналіз лексичної одиниці *proud* уможливив вилучення концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ГОРДІСТЬ** у контексті: «*That’s my daughter and I’m really proud of her*».

Лексема *promises* експлікує концепт ОБІЦЯНКИ, в термінах якого осмислюється концепт МАТЕРИНСТВО сприяє вилученню концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ОБІЦЯНКИ**: «*Is that her mother’s made a lot of promises over the years and never seems to follow through with them?*».

Концепт **МАТЕРИНСТВО** експліковано у наведеному контексті лексемою *advice*: “*Next thing, I know I’m in full mom mode, giving her advice ...>*” і уможливило вилучення концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПОРАДИ**.

Вислів *to search myself* експлікує концепт **ПОШУКУ**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПОШУК**: “*When I had times like this, I had to search myself and remember why I became a mother in the first place*”.

Інтерпретаційно-текстовий аналіз даного уривку та семантичний аналіз номінативних одиниць *ever touch, text or think* сприяє вилученню концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ЗАХИСТ**: “*Hey, you ever touch, text or think about our daughter ever again, and you’re dead man*”.

Мовна одиниця *caring* експлікує концепт **ПІКЛУВАННЯ** у контексті: “*Do you feel capable of responsibly caring for Juan, Lita, and Liszt at this time?*” і уможливорює вилучення концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПІКЛУВАННЯ**.

Концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ЛЮБОВ** вилучено із контексту фільму за допомогою інтерпретаційно-текстового аналізу: “*Good night! Love you!*”.

У наведеному нижче прикладі також вербалізовано концепт **МАТЕРИНСТВО** у термінах концепту **ЛЮБОВ**: “*When someone does terrible things to the children we love, it’s not easy to find empathy for them*”.

Метафора *got a cosmic connection* експлікує концепт **ЗВ’ЯЗОК** в даному контексті: “*We’ve got a cosmic connection*” і уможливають вербалізацію концепту **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ КОСМІЧНИЙ ЗВ’ЯЗОК**.

Отже, в кінокартині Шона Андерса “Сім'я швидкоруч” за допомогою інтерпретаційно-текстового аналізу виявлено позитивні й нейтральні конотації концепту “МАТЕРИНСТВО”.

3.2.2 Вербалізація концепту МАТЕРИНСТВО у драмі “Отроцтво”. Драма “Отроцтво” режисера Річарда Лінклейтера описує життя родини з двома дітьми, в якій матір весь час намагається побороти бідність, отримати гарну роботу, побудувати стосунки з чоловіками та паралельно з цим підтримувати гарні відносини зі своїми дітьми.

Номінативна одиниця *check* у контексті кінострічки експлікує концепт **КОНТРОЛЬ**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: “*I know he does them, cause I check them every night*”,

Наведені нижче приклади вербалізують концепт **КОНТРОЛЬ**:

- “*Put your homework in your backpack*”;
- “*You got five minutes, and don't make me late*”;
- “*Mason you're okey with water*”.

Лексема *responsibility* експлікує концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ**: “*I'm a parent that means responsibility*”.

- “*Because, I really enjoy making poor life decisions, keeping us on the brink of poverty*”;

Концепт **ЛЮБОВ** вербалізується у тексті кінострічки лексемою *love*: “*Bye! Love you!*”, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**.

Лексема *drive* імплікує концепт **ОБОВ'ЯЗОК**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: “*I'm gonna drive you to school*”, що уможлиблює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ОБОВ'ЯЗОК**.

У поданих нижче прикладах вербалізовано концепт **ОБОВ'ЯЗОК**:

- “*I've been so busy with school*”;
- “*Samantha, I'm doing the best I can*”;
- “*Go eat!*”;
- “*Tomorrow chores*”.

Лексеми *cooperative person, self-centered narcissist* імплікують концепт **ВИХОВАННЯ**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: “*Do you wanna be a cooperative person who's compassionate and helps people, or do you wanna be a self-centered narcissist?*” і уможлиблює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ВИХОВАННЯ**.

Наведені нижче приклади доводять імплікацію концепту **МАТЕРИНСТВО** у термінах концепту **ВИХОВАННЯ**:

- “*You need to start thinking long and hard about who you wanna be*”;
- “*Do not throw things at your sister*”.

Поряд з позитивною конотацією концепт несе і негативний відтінок

Інтерпретаційно-текстовий аналіз наведеного тексту з фільму уможливило вилучення концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ГРУБИСТЬ**: “*So get your ass out of bed!*”.

Лексема *confused* імплікує концепт **НЕЗНАННЯ**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: “*Basically, she’s still just as fucking confused as I am*”.

Отже, концепт МАТЕРИНСТВО в кінострічці “Отроцтво” представлений як позитивною, так і у негативною конотацією.

3.2.3 Концепт МАТЕРИНСТВО у кінострічці “Леді Бьорд”. Драматична комедія “Леді Бьорд” режисерки Грети Гервіг описує життя екстраординарної дівчини-підлітка, яка мріє вчитися у мегаполісі та змінити своє життя на краще, але батьки дівчинки далеко не заможні люди, вони не можуть собі дозволити дороге навчання їх доньки в інституті. Мама підлітка усіма силами намагається замінити нестачу коштів у родині своєю турботою та любов’ю до дитини.

Інтерпретаційно-текстовий аналіз наведеного кінотексту з фільму та семантичний аналіз лексеми *to clean up* сприяє вилученню концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПРАЦЯ**: “*You make me a big mess, and I have to clean the whole thing up*”.

Лексема *raise* імплікує концепт **ВИХОВАННЯ**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: “*How did I raise such a snob?*” і дає змогу реконструювати концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ВИХОВАННЯ**.

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ КОНТРОЛЬ** імпліковано у наступному контексті за допомогою лексеми *be dressed*: “*Lady Bird, you better be dressed*”.

У наведених нижче прикладах також прослідковуємо вербалізацію концепту **КОНТРОЛЬ**:

*“None of these **things** were put away right”;*

“Well, I suggested you not have that second helping of pasta”.

Мовна одиниця *likes* експлікує концепт **ЛЮБОВ** *“Your mom really likes you”* і уможлиблює вилучення концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ЛЮБОВ**.

Дане осмислення концепту **МАТЕРИНСТВО** спостерігаємо і в таких прикладах:

- *“Of course I love you”;*
- *“She has a **big heart**, your mom”;*
- *“Yeah, well, she loves me a lot”.*

Лексема *treat* імплікує у наведеному контексті концепт **БЕРЕЖЛИВІСТЬ** і уможлиблює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ БЕРЕЖЛИВІСТЬ**: *“We can’t treat our clothes like this”.*

Інтерпретаційно-текстовий аналіз даного кінотексту сприяє вилученню концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ВІНАХІДЛИВІСТЬ**: *“Well, if you would like to read it, we can go down to the public library”.*

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ЗУСИЛЛЯ** вилучено із кінострічки за допомогою інтерпретаційно-текстового аналізу: *“Do you have any ideas what it costs to raise you?”.*

Лексема *want* експлікує у наведеному прикладі концепт **БАЖАННЯ**: *“I want you to be the best version of yourself that you can be”* і уможлиблює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ БАЖАННЯ**.

Концепт **БАЖАННЯ** реалізовано також у наступному прикладі: *“You know I wanna be a mom”.*

Інтерпретаційно-текстовий аналіз наведеного уривку та семантичний аналіз лексеми *proud of* сприяє вилученню концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ГОРДІСТЬ**: *“I’m proud of you, Lady Bird”.*

У кінострічці вилучаємо негативну конотацію концепту **МАТЕРИНСТВО**

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ СКЕПТИЧНІСТЬ** вилучена завдяки інтерпретаційно-текстовому аналізу фрагмента кінотексту та імплікована словосполученням *maybe you'd learn: "You know with your work ethic, just go to city college, and then to jail, and then back to city college and then maybe you'd learn to pull yourself up and not expect everybody ..."*.

Номінативна одиниця *mad* експлікує концепт **БОЖЕВІЛЛЯ**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: *"My mom is always mad"*, що уможливорює реконструкцію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ БОЖЕВІЛЛЯ**. Відповідне осмислення концепту **МАТЕРИНСТВО** спостерігаємо і в цьому уривку: *"Doesn't matter if I get home late. She'll be mad at me anyway"*.

Лексема *hard* вербалізує концепт **СТРОГІСТЬ** у термінах концепту **МАТЕРИНСТВО**: *"Your mom's hard on you"*.

Вербалізацію концепту **СУМ** у кінострічці здійснює лексема *sad*, що уможливорює експлікацію концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ СУМ**: *"Your mom was really sad you weren't here tonight for Thanksgiving"*.

Використання лексеми *hates* у контексті: *"She hates me"*, уможливорює експлікацію концепту **НЕНАВИСТЬ**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ НЕНАВИСТЬ**.

Отже, у кінострічці "Леді Бьорд" використовується як позитивна, так і негативна конотація концепту **МАТЕРИНСТВО**. Вербалізація концепту реалізується словосполученнями, номінативними одиницями та заперечними формами частин мови.

3.3 Імплікація концепту **МАТЕРИНСТВО у романтичній комедії "Життя як воно є"**

Кінокартина режисера Грега Берланті "Життя як воно є" була відібрана нами для дослідження актуалізації концепту **МАТЕРИНСТВО** в англomовному середовищі. Головними героями даної картини є молода пара, яка за збігом

обставин, бере під свою опіку осиротілу дівчинку своїх друзів. Молодим батькам доводиться вчитися любити чужу дитину та піклуватися про неї.

Номінативні одиниці *be fed, be asleep* експлікують концепт ОБОВ'ЯЗОК в даному уривку тексту: “*Then the baby needs to be fed, the kids need to be asleep, and they hate to have slept the nights before or else you're exhausted*” і уможлиблюють вербалізацію концепта МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ОБОВ'ЯЗОК.

- *We need to establish a sleep schedule;*
- *Well, running a baby is not a running a bakery;*
- *Maybe she's hungry? I think she's hungry. I am gonna feed her;*
- *I am not changing diapers for the next two years;*
- *Your bath time, bath time;*
- *She eat my cooking;*
- *Clothes, daycare, monthly food bill and now a 1200 dollars bill from the emergency room. Having a kid is expensive.*

Інтерпретаційно-текстовий аналіз даного уривку та семантичний аналіз номінативних одиниць *not gonna sleep for ten years* сприяє вилученню концептуальної метафори МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ВТОМА: “*Don't worry, because you're not gonna sleep for ten years*”.

Подана лексична одиниця *cry* експлікує концепт СЛЬОЗИ в даному контексті:

“-*Are you crying?*”

-*Mothers cry*” та уможлиблює реконструкцію концептуальної метафори МАТЕРИНСТВО - ЦЕ СЛЬОЗИ.

Наведений нижче приклад доводить вербалізацію концепту МАТЕРИНСТВО у термінах концепту НЕЗНАННЯ: “*I don't think any of us knew what we were doing*”;

Концепт МАТЕРИНСТВО ЦЕ ПОМИЛКА експліковано у наведеному контексті: “*I mean, we had nine months to get ready and we still screw up about half the time*”.

Номінативна одиниця *blessed* “благословенний” експлікує концепт **БЛАГОСЛОВЕННЯ**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ БЛАГОСЛОВЕННЯ**: “*When I found out that I am pregnant again, I just cried and cried. And I said, “Scott, can we be this *blessed*? Can we?”*” .

Отже, в кінокартині режисера Грега Берланті “Життя як воно є” прослідковуються як позитивна, так і негативна конотація, яка актуалізує концепт МАТЕРИНСТВО, що було виявлено за допомогою інтерпретаційно-текстового аналізу уривків з кінострічки. Дані конотації концепту МАТЕРИНСТВО були вилученні з тексту стрічок у вигляді концептуальних метафор.

3.4 Концепт МАТЕРИНСТВО у кінострічці “Повернути Бена”

Драматична кінокартина Пітера Хеджеса “Повернути Бена” зображує родину в якій старший син бореться з наркотичною залежністю. Лише мати до кінця підтримує та вірить у свого сина. Фільм зайвий раз підтверджує, що материнство - це віра та велика любов.

В ході інтерпретаційного аналізу уривку даної картини та семантичного аналізу лексичної одиниці *proud* було вилучено концептуальну метафору **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ГОРДІСТЬ**: “*I am proud of all my children*”.

Семантичний аналіз словосполучення *better gifts* імплікує концепт **ЗАОХОЧЕННЯ**, в термінах якого ми розуміємо концепт МАТЕРИНСТВО: “*Good kids get better gifts*”.

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ІНТУЇЦІЯ** імплікована в даному контексті словосполученням *a very good feeling*: “*Sweetie, I’ve got a very good feeling about that*”.

Номінативна одиниця *missed* імплікує концепт **ПРИВ’ЯЗАНІСТЬ**, в термінах якого осмислюється концепт МАТЕРИНСТВО: “*I wanted him to know I missed him*”.

Концепт **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ШКЛУВАННЯ** імпліковано у контексті:

“-Organic cranberries.

-Mom we don't have to be 100%.

-It's important”.

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ ПІКЛУВАННЯ** імпліковано лексемами ***pick up a sweater, to be comfortable*** у поданому контексті стрічки: *“We can **pick up a sweater** or may be ever a whole **new ensemble**. I want you **to be comfortable**”.*

Номінативні одиниці ***natural leader, so smart*** імплікують концепт **ПІДТРИМКА**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: *“You're a **natural leader**, and you're so, so smart”.*

Лексема *love* експлікує концепт **ЛЮБОВ** і уможлиблює вилучення концептуальної метафори у контексті: *“This is so humiliating. No, it's **love**”.*

Інтерпретаційно-текстовий аналіз кінотексту та семантичний аналіз словосполучення ***out of my sight*** сприяє вилученню концептуальної метафори **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ КОНТРОЛЬ**: *“But I'm not letting you **out of my sight**”.*

Словосполучення ***be careful*** у тексті кінострічки імплікує концепт **ПЕРЕЖИВАННЯ**, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**: *“Be **careful**”.*

Наведений нижче приклад доводить вербалізацію цього концепту: *“Just **be calm**. I can't be **calm**”.*

Концептуальна метафора **МАТЕРИНСТВО - ЦЕ СПІВЧУТТЯ** вилучається з контексту засобами інтерпретаційно-текстового аналізу: *“And **what kid** wouldn't crack under the weight of that”.*

Заперечена форма лексеми ***not leave*** імплікує у контексті концепт **ВІДДАНІСТЬ**: *“I know you. I will **not leave** you”*, в термінах якого осмислюється концепт **МАТЕРИНСТВО**.

Негативна конотація концепту **МАТЕРИНСТВО** актуалізується через концепт **ЗЛОПАМ'ЯТНІСТЬ** в семантиці лексеми ***won't forget***: *“<...>so you can pretend you don't remember, but I **won't forget**”.*

Отже, в кінодрамі Пітера Хеджеса “Повернути Бена” прослідковується як позитивна, так і негативна конотація, яка актуалізує концепт МАТЕРИНСТВО, що було виявлено за допомогою семантико-когнітивного та інтерпретаційно-текстового аналізу уривків з кінострічки. Дані конотації концепту МАТЕРИНСТВО були вилученні з тексту стрічок за допомогою концептуальних метафор.

ВИСНОВКИ

Ціла плеяда зарубіжних та українських вчених досліджували у своїх працях поняття “концепт”: А. Бабушкіна, А. Вежбицька, І. Голубовська, С. Жаботинська, В. Жайворонок, В. Карасик, В. Кононенко, О. Кубрякова, Д. Лихачов, В. Маслова, П. Мацьків, М. Піменова, З. Попова, О. Селіванова, М. Скаб, Ю. Степанов, Й. Стернін та ін. Загалом у науці склалося два підходи до осмислення цього поняття – лінгвокогнітивний і лінгвокультурологічний [52;53;13;17;83;21;23;33;35].

Проблема поняття концепт була однією з центральних у працях лінгвокогнітологів та лінгвістів. На сьогодні поняття “концепт” відноситься до

нечітко визначених категорій лінгвістики, оскільки сам термін "концепт" є відносно новим і не має його однозначної дефініції.

У розумінні лінгвокогнітологів концепт як операційна розумова одиниця являє собою спосіб і результат квантифікації та категоризації знання, бо його об'єктом є ментальні сутності ознакового характеру, утворення яких значною мірою визначається формою абстрагування.

Питання щодо класифікації концептів у лінгвістиці розглядається дослідниками неоднозначно, тому існують різні класифікації художніх образів:

- 1) за комунікативно-прагматичними аспектами (А. Приходько);
- 2) за характером концептуалізованої інформації (З. Попова та І. Стернін);
- 3) за локалізацією у конкретній сфері людської свідомості (І. Іващенко);
- 4) за соціолінгвістичним параметром, лінгвокультурологічним, гносеологічним (Ж. Краснобаєва-Чорна);
- 5) за пізнавальністю та художністю (С. Аскольдов).

Зібраний нами, методом лексико-стилістичного та когнітивно-семантичного аналізу вибірки, мовний матеріал дозволяє виявити концепт МАТЕРИНСТВО в англomовному художньому дискурсі.

Так, у художніх творах У. Теккерея "Ярмарок марносластва" та Дж. Голсуорсі "Сага про Форсайтів" найчастіше простежується позитивна та нейтральна конотація концепту МАТЕРИНСТВО. Дані конотації концепту були відтворені нами за допомогою вилучення наступних концептуальних метафор: материнство - це любов, материнство - це щастя, материнство - ніжність, материнство - це радість, материнство - це смиренність, материнство - це інстинкт, материнство - це жіночність, материнство - це піклування, материнство - це опіка, материнство - це рукоділля, материнство - це поради, материнство - це навчання, материнство - це народження дітей, материнство - це виховання, материнство - це контроль, материнство - це ласка, материнство - це божий дар, материнство - це життя тощо.

У ході дослідження нами було також проаналізовані скрипти кінострічок "Погані матері" реж. Джона Лукаса та Скотта Мура, Драма "Отроцтво" реж.

Р. Лінклейтера, “Сім'я швидкоруч” Ш. Андерса, комедія “Леді Бьорд” реж. Г. Гервіг, “Життя як воно є” Г. Берланті, “Повернути Бена” П. Хеджеса. У скриптах кінокартин часто вживаною була також позитивна та нейтральна конотація концепту МАТЕРИНСТВО. Нами були вилучені наступні концептуальні метафори: материнство - це гордість, материнство - це інтуїція, материнство - це піклування, материнство - це прив'язаність, материнство - це обов'язок, материнство - це природність, материнство - це стан, материнство - це праця, материнство - це допомога, материнство - це гордість, материнство - це безпека.

Методом кількісного підрахунку, нами було виявлено 101 концептуальну метафору концепту МАТЕРИНСТВО з позитивною або нейтральною конотацією в художніх творах та скриптах кінострічок. Негативна конотація концепту МАТЕРИНСТВО нараховує 18 концептуальних метафор.

Отже, в англomовному художньому дискурсі спостерігається вживання як негативної так і нейтрально-позитивної конотації концепту МАТЕРИНСТВО, що було виявлено за допомогою інтерпретаційно-текстового, лексико-семантичного та когнітивно-семантичного аналізу художніх творів та скриптів кінострічок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бацевич Ф. С. Концепт // Українська мова: Енциклопедія / Ф. С. Бацевич. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. – 856 с.
2. Варинська А. Репрезентація мегаконцепту «Україна «у творчості Миколи Хвильового/ А. Варинська // Науковий вісник ХДУ. Сер. Лінгвістика: Зб. наук. праць. – Вип. IV. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. – С.134-137.
3. Вільчинська Т. Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII-XVIII ст. / [Монографія] / Тетяна Вільчинська. – Тернопіль: Джура, 2008. – 424 с.

4. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу / І.О. Голубовська. – К.: Логос, 2004. – 284 с.
5. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: Колективна монографія /Ред. Шевченко І.С. – Х.: Константа, 2005. – 356 с.
6. Жайворонок В. В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 2004. – № 5-6. – с. 23-35.
7. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: Нариси / В.В. Жайворонок – К. : Довіра, 2007. – 262 с.
8. Іващенко В. Л. Функціональна топологія концептів як одиниць культури / В.Л. Іващенко // Вісник Львів. ун-ту. Сер. філол.. – 2004. – Вип. 34. – Ч. 1. – С. 390-397.
9. Колесник О.С. Міфологічний простір крізь призму мови та культури : монографія / Олександр Сергійович Колесник. – Чернігів : ЧНПУ ім. Т.Г. Шевченка, 2011. – 311 с.
10. Космеда Т. А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: засоби вираження категорії оцінки в українській та російській мовах: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01. / Т. А. Космеда; Харківський державний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди – Х., 2001. – 32 с.
11. Космеда Т. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки /Т. Космеда – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 350 с. – [Бібліогр.: с 312-336]. КДПЛ – Кубрякова Е. С, Демьянков В.В., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г. Краткий словарь когнитивных терминов / Под общ. ред. Е. С. Кубряковой. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1996. – 246 с.
12. Кочерган М. П. Мовознавство на сучасному етапі // Дивослово. – 2003. – № 5. – С. 24-29.
13. Краснобаєва-Чорна Жанна. Термінополе концепт / Жанна Краснобаєва-Чорна // Українська мова. – 2006. – № 3. – С. 67-79. 414
14. Л. Бессонова, А. А. Гайдаш // Філологічні трактати. - 2014. - Т. 6, № 1. - С. 67-73. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Filtr_2014_6_1_12.

- 15.Лисиченко Л. А. Структура мовної картини світу / Л. А. Лисиченко // Мовознавство. – 2004. – № 5-6. – С. 36-41.
- 16.Мартинюк А. П. Гендер як конструкт дискурсу / А. П. Мартинюк// Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: [кол. монографія] / [під загальн. ред.І.С.Шевченко].– Харків: Константа, 2005. – С. 295-318.
- 17.Мацьків П. Концептосфера БОГ в українському мовному просторі : [монографія] / Петро Мацьків. – Дрогобич : Коло, 2007. – 332 с.
- 18.Мізін К. І. Психолінгвістичний експеримент чи соціолінгвістичний моніторинг? Епістемологічні пошуки аксіологічної фразеології (на матеріалі компаративної фразеології) / К. І. Мізін // Мовознавство. – 2006. – № 1. – С. 67-79.
- 19.Мізін К.І. Усталені порівняння англійської, німецької, української та російської мов в аспекті зіставної лінгвокультурології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.17 «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство» / К.І. Мізін. – К., 2012. – 32 с.
- 20.Потапенко С.І. Сучасний англomовний медіа-дискурс: лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти : монографія / Сергій Іванович Потапенко. – Ніжин : Вид-во Ніжин. держ. ун-ту ім. М. Гоголя, 2009. – 391 с.
- 21.Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / Анатолій Миколайович Приходько. – Запоріжжя : Прем'єр, 2008. – 332 с.
- 22.Селіванова О.О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке : [монографічне видання] / Олена Селіванова. – Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. – 488 с.
- 23.Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля, 2006. – 716 с.
- 24.Сіверс В.А. Історія світової культури / В.А.Сіверс. – К.: НАКККіМ, 2011. – 368 с.

25. Скаб М. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери / Монографія / Марія Скаб. – Чернівці: Рута, 2008. – 560 с.
26. Трофіменко Я. В. Концепт та концептосфера в сучасній англомовній парадигмі / Я. В. Трофіменко. – Суми, 2011. – С. 45–47.
27. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови: [Навч. посіб] / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К.: Знання, 2007. – 494 с.
28. Алефиренко Н. Ф. “Живое” слово: Проблемы функциональной лексикологии: монография / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Флинта: Наука, 2009. – 344 с.
29. Алефиренко Н. Ф. Лингвокультурология: ценностно-смысловое пространство языка: учеб. пособие / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Флинта: Наука, 2010. – 288 с.
30. Алефиренко Н.Ф. Методологические основания исследования проблемы вербализации концепта / Н.Ф. Алефиренко // Вестник ВГУ. Сер. Гуманитарные науки. – 2004. – № 2. – С. 60 – 66.
31. Антология концептов: в 2 т. / [ред. В.И. Карасик, И.А. Стернин]. – Волгоград : Парадигма, 2005. – Т. 1. – Арутюнова Н.Д. Введение / Н.Д. Арутюнова // Логический анализ языка. Ментальные действия. – М., 1993. – С. 3-7.
32. Аскольдов-Алексеев С.А. Концепт и слово / С.А. Аскольдов-Алексеев / Русская словесность. Антология. // Под ред. В.П. Нерознака. – М.: Академия, 1997. – С. 267 – 280.
33. Бабушкин А.П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка / А.П. Бабушкин. – Воронеж : ВГУ, 1996. – 156 с.
34. Болдырев Н. Н. Когнитивная семантика: курс лекций по английской филологии / Николай Николаевич Болдырев. – Тамбов : Изд-во Тамбовского ун-та, 2000. – 123 с.
35. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание : [пер. с англ.] / А. Вежбицкая. – М.: Русские словари, 1996. – 416 с.

36. Воркачев С. Г. Концепт как "зонтиковый термин" // Язык, сознание, коммуникация. Вып. 24. – М., 2003 – С. 4-12.
37. Воркачев С.Г. Концепт счастья в русском языковом сознании : опыт лингвокультурологического анализа / Сергей Григорьевич Воркачев. – Краснодар : Изд-во КГТУ, 2002. – 142 с.
38. Воркачев С.Г. Лингвоконцептология и межкультурная коммуникация / С.Г. Воркачев // Язык. Культура. Коммуникация. Текст: Мат-лы междунар. научн. конф.: в 3-х ч. – Волгоград: Волгоградское научн. изд-во, 2006. Ч.1. – С. 18 – 23.
39. Воркачев С. Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании / С. Г. Воркачев // Филологические науки. – 2001. – № 1. – С. 64-72.
40. Воркачев С. Г. Сопоставительная этносемантика телеономных концептов ЛЮБОВЬ и СЧАСТЬЕ (русско-английские параллели) / С. Г. Воркачев. – Волгоград : Перемена, 2003. – 164 с.
41. Воркачев С.Г. Счастье как лингвокультурный концепт / С.Г. Воркачев. – М.: ИТДГК, Гнозис, 2004. – 192 с.
42. Залевская А.А. Психолингвистический подход к проблеме концепта / А.А. Залевская // Методологические проблемы когнитивной лингвистики : научн. изд. / под ред. И.А. Стернина. – Воронеж : Воронеж. гос. ун-т, 2001. – С. 34–42.
43. Иванова С. В. Лингвокультурология и лингвокогнитология: Сопряжение парадигм: Учеб. пособие / С. В. Иванова. – Уфа: Изд-во БашГУ, 2004. – 280 с.
44. Карасик В.И., Слышкин Г.Г. Лингвокультурный концепт как единица исследования / В.И. Карасик, Г.Г. Слышкин // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: Науч. издание под ред. И.А. Стернина. – Воронеж, 2001. – С. 75-80.
45. Карасик В. И. Культурные доминанты в языке / В. И. Карасик // Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – Волгоград : Перемена, 2002. – 205 с.

46. Карасик В. И. Модельная личность как лингвокультурный концепт / В. И. Карасик // Филология и культура : материалы III междунар. конф. – Тамбов : Изд-во ТГУ, 2001 – Ч. 2. – С. 98– 101.
47. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – М.: Гнозис, 2004. – 390 с.
48. Карасик В. И. Языковые ключи / В. И. Карасик. – М. : Гнозис, 2009. – 406 с.
49. Когнитивный анализ слова. – Иркутск: ИГЛУ, 2000. – Вып.2. – С. 98-114.
50. Красавский Н.А. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах / Н.А. Красавский. –Краткий словарь когнитивных терминов / Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г. – М.: Филол. ф-т МГУ им. М.В.Ломоносова, 1996. – 245 с.
51. Красных В.В. Когнитивная база и прецедентные феномены в системе других единиц и в коммуникации / В. В. Красных, Д. Б. Гудков // ВМУ. Сер. Филол. – 1997. – № 3. – С. 62–75.
52. Краткий словарь когнитивных терминов / [Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина]; [под общей ред. Е. С. Кубряковой]. – М. : МГУ, 1996. – 245 с.
53. Лакофф Д., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем / Д. Лакофф, М. Джонсон. – М.: УРСС Эдиториал. – 256 с.
54. Лангакер Р. Природа грамматической валентности // Вестник Московского ун-та. Серия 9: Филология. – 1998. – № 5. – С. 73-111.
55. Лапшина С. Семантическая эволюция английского слова (изучение лексики в когнитивном аспекте). – СПб.: Изд-во СПб. ун-та, 1998. – 312 с.
56. Леонтович О.А. Русские и американцы : парадоксы межкультурного общения : монография / О.А. Леонтович. – М. : Гнозис, 2005. – 352 с.
57. Лингвистика как форма жизни. Вып. 2 / Под. ред. П. А. Катышева, С. В. Оленева, Ю. С. Паули. – М. : ЛЕНАНД, 2009. – 208 с.
58. Лихачев Д.С. Концептосфера русского языка / Д.С. Лихачев // Русская словесность. Антология. – М., 1997. – С. 280-287.

- 59.Лотман Ю.М. Символы в системе культуры / Ю.М. Лотман // Изб. Ст в 3-х томах. – т. 1: Статьи по семиотике и типологии культуры. – Таллинн: Александра, 1992. – 480 с.
- 60.Манакин В.Н. Сопоставительная лексикология / В.Н.Манакин. – К.: Знания, 2004. – 326 с.
- 61.Маслова В.А. Когнитивная лингвистика: [Учебное пособие] / В.А. Маслова. – Минск: Тетра Системс, 2004. – 256 с.
- 62.Маслова В. А. Лингвокультурология : учеб. пособие для студ. вузов / В. А. Маслова. – М. : АСТ-Пресс, 2001. – 208 с.
- 63.Попова З. Д. Понятие «концепт» в лингвистических исследованиях / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж, 1999. – С. 140–146.
- 64.Минский М. Фреймы для представления знаний. – М.: Энергия, 1981. – 151 с. 352 с.; Т. 2. – 356 с.
- 65.Никитин М.В. Развернутые тезисы о концептах / М.В. Никитин // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2004. – №1(001). – С. 53-64.
- 66.Попова З.Д. Когнитивная лингвистика / З.Д. Попова, И.А. Стернин. – М. : АСТ : Восток–Запад, 2007. – 314 с.
- 67.Пименова М.В. Душа и дух: особенности концептуализации / М.В. Пименова. – Кемерово: ИПК "Графика", 2004. – 386 с.
- 68.Пименова М.В. Типы концептов электронный [ресурс] URL http://www.kuzspa.ru/diss/conf_27_28/
- 69.Пирс Ч. Избр. философ. произведения: [пер. с англ.] / Ч. Пирс. – М.: Логос, 2000. – 448с.
- 70.Пищальникова В.А. Общее языкознание / В.А. Пищальникова. – Барнаул : Изд-во АлтГУ, 2001. – 240 с.
- Попова З.Д., Стернин И.А. Очерки по когнитивной лингвистике. / З.Д. Попова, И.А.Стернин. – Воронеж: Истоки, 2002. – 192 с.
- 71.Попова З.Д., Стернин И.А. Понятие концепт в лингвистических исследованиях / З.Д. Попова, И.А. Стернин. – Воронеж: Изд-во ВГУ, 1999. – 28 с.

- 72.Постовалова В.Л. Картина мира в жизнедеятельности человека // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. М.: Наука, 1988. С. 6-18
Приходько. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332 с.
- 73.Приходько А.Н. Антиконтраст как лингвокультурный феномен: паронимическое, стигматическое, эссенциальное / А.Н. Приходько // Когнитивная лингвистика, коммуникация, дискурс, 2012, № 5. – с. 37-51.
- 74.Приходько А.Н. Концепты и концептосистемы / Анатолий Николаевич Приходько. – Днепропетровск : Белая Е.А., 2013. – 307 с.
- 75.Прохоров Ю. Е. В поисках концепта / Ю. Е. Прохоров. – М. : Флинта : Наука, 2009. – 176 с.
- 76.Стернин И. А. Методика исследования структуры концепта / И. А. Стернин // Методологические проблемы когнитивной лингвистики. – Воронеж, 2001. – С. 58–61.
- 77.Рябцева Н.К. “Вопрос”: прототипическая структура концепта // Логический анализ языка: культурные концепты. – М.: Наука, 1991. – С. 25-39.
- 78.Слышкин Г.Г. Лингвокультурные концепты и метаконцепты / Г.Г. Слышкин. – Волгоград : Перемена, 2004. – 290 с.
- 79.Слышкин Г.Г. Лингвокультурный концепт как системное образование / Г.Г.Слышкин // Вестник ВГУ. Сер. «Лингвистика и межкультурная коммуникация». – 2004. – № 1. – С. 29- 34.
- 80.Слышкин Г.Г. От текста к символу: лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознание и дискурсе / Г.Г.Слышкин. – М.:Academia 2000. – 128 с.
- 81.Степанов Ю. С. «Интертекст», «интернет», «интерсубъект» (К основаниям сравнительной концептологии) / Ю. С. Степанов // Изв. РАН. сер.: Лит и яз. – М., 2001. – № 1. – С. 3 – 11.
- 82.Степанов Ю.С. Константы: Словарь русской культуры: Опыт исследования / Ю.С. Степанов. – М.:Телия В.Н. Русская фразеология.

- Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В.Н. Телия. – М.: Языки русской культуры. – 288 с.
83. Степанов Ю.С. Семиотика концептов / Ю.С. Степанов // Семиотика: [Антология]. – М. – 2001. – С. 603-612.
84. Стернин И.А. Методика исследования структуры концепта / И.А. Стернин // Методологические проблемы когнитивной лингвистики : научн. изд. / под ред. И.А. Стернина. – Воронеж : Воронежск. гос. ун-т, 2001. – С. 58–65.
85. Стернин И.А. Очерки по когнитивной лингвистике. – Воронеж, 2001. – 112 с.
86. Философский энциклопедический словарь. / Гл. редакция: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. – М.: Сов. Энциклопедия, 1983. — 840 с.
87. Фрумкина Р.М. Концепт, категория, прототип // Лингвистическая и экстралингвистическая семантика. М.: ИНИОН, 1992. – С. 31-62.
88. Фрумкина Р.М. Культурологическая семантика в ракурсе эпистемологии // Известия АН. Серия литературы и языка, 1999. – Т.58. – №1. – С. 34-59.
89. Фрумкина Р.М. Проблема “язык и мышление” в свете ценностных ориентаций // Язык и когнитивная деятельность. – М., 1989. – С. 45-58.
90. Хрисонопуло Е.Ю. Концептуализация отношения “включение” в современном английском языке: Дис. канд. филол. наук: 10.02.04. – Иркутск, 1999. – 196 с.
91. Чернейко Л.О. Гештальтная структура абстрактного имени // Филологические науки, 1995. – №4. – С. 73- 92.
92. Шишкина С. А. Лингвокультурная и когнитивная репрезентация концепта "интерес" в русском и английском языках: Автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.01 – Тюмень, 2007. – 21 с.
93. Forsyte saga by John Galsworthy [Электронный ресурс]. – Режим доступа информационных даних: <https://studyenglishwords.com/book/Cara-o-Forsayтах-Сдається/1235?page=48>

94. Collins Dictionary. URL:
<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/motherhood>
95. Jackendoff R.S. Semantics and Cognition. – Cambridge: MIT Press, 1993. – 365 p
96. Kubryakova, E. S. and Demiankov, V. Z. and Pankrats, Yu. G., and Luzina, L. H., ed. 1997. *Kratkii Slovar Kognitivnykh Terminov*. Moskva: Izdatelstvo MGU.
97. Palmer G.B. *Towards a Theory of Cultural Linguistics* / Gary B. Palmer. – AustinTX : University of Texas Press, 1996. – 375 p.
98. Schwarz Monika. *Einführung in die cognitive Linguistik* / Monika Schwarz. – Tübingen / Basel: Francke, 1996. – 238 p.
99. “Vanity Fair” by William Makepeace Thackeray [Электронный ресурс]. – Режим доступа информационных данных :
<http://www.gutenberg.org/files/599/599-h/599-h.htm>
100. Wierzbicka A. *Lexicography and Conceptual Analysis*. / A. Wierzbicka // – Ann Arbor: Karoma Publishers, Inc., 1985. – 368 p..
101. Wierzbicka A. *Lingua mentalis: the semantics of natural language*. – Sydney, 1980. – 268 p. Wierzbicka A. *Semantic Primitives and Lexical Universals* // *Quaderni di Semantica*. 1989. – T.10. – №1. – P. 103-121.
102. Wierzbicka A. *Understanding Cultures through their key-words: English, Russian, Polish, German, Japanese*. – N.Y.: Oxford University Press, 1997. – 369 p.